ARH Diss. B-26860

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

NSV Liidu ajaloo kateeder

VILJANDI RAJOONI KOLHOOSID VIIENDAL VIISAASTAKUL (1951 - 1955)

D i p l o m i t ö ö

V i s s o r, Voldemar
Johannese pg.

TRÜ NSV Liidu ajal.
kat. nr. 1318.

T a r t u, 1956

S i s s e j u h a t u s .

Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei on alati pühendanud suurt tähelepanu põllumajanduse arendamisele ja talurahvale, kui töölisklassi liitlasele.

Nõukogude võim muutis Eesti talupoja olukorda põhjalikult. Kehvtalupojad ja sulased said maareformiga maad, mille harimise abistamiseks loodi mitukümmend masina - traktorijaama.

Vennasvabariikide abiga parandati kiiresti saksa fašistliku okupatsiooni poolt tekitatud suured haavad põllumajanduses.

Kuid Eesti küla jäi ka pärast maareformi läbiviimist oma koostiselt väikekodanlikuks.

Olukorra parandamiseks oli vaja eesti töötava talurahva seas teha selgitustööd ning veenda kollektiivmajapidamise eelistes üksikmajapidamistega võrreldes.

Meie vabariigi parteiorganisatsiooni selgitustöö tulemusena organiseeriti 1947.aastal esimesed viis kolhoosi, kuid juba 1948.aastal oli meie vabariigis loodud kolhooside arv kasvanud 455.[1]

Meie vabariigi esimeste kolhooside edukas organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine, nende külvipindala hoogne laiendamine, maaharimiskultuuri ja viljakuse tõstmine, ühisloomakasvatuse kiire areng, kolhoosnikute aine-

---

1. Eesti Bolševik Nr. 13, 1950.a. lhk. 49

lise heaolu võrratu paranemine- kõik see veenas kehv-ja kesktalupoegi kollektiivse töö suures loovjõus. Just sellepärast astusidki eesti talupojad 1949.aasta kevadel massiliselt kolhoosidesse.

1949.aasta läheb eesti rahva ajalukku kolhoosikorra suure võidu aastana, põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise aastana. Likvideeriti viimane ekspluataatorite klass- kulaklus.

Eesti külas võitis lõplikult kolhoosikord."1.juuniks 1950 oli 80,3% meie vabariigi talundeist ühinenud 2630 kolhoosiks."[1]

Esimesed kolhoosiaastad näitasid veenvalt kolhooside eeliseid võrreldes üksikmajapidamistega. "Nii saadi Järvamaa kolhoosides keskmiselt igalt lehmalt 2068 liitrit piima, Harjumaa kolhoosides 1835 liitrit " [2] jne.

1949.aastal saavutasid häid tulemüsi põllunduses kolhoosnik A.Kõss Viljandimaa " Sakala" kolhoosist, kolhoosnik V.Kits Viljandimaa "Võidu " kolhoosist ja paljud teised.

Kuid loodud kolhoosid olid väikesed. Väikestes kolhoosides, mis omasid vähe maad, oli raske edukalt ja igakülgselt arendada ühismajapidamist. Väikesed kolhoosid kulutasid administratiiv-ja teenindava personali ülalpidamiseks märksa rohkem normipäevi kui suured kolhoosid,kui arvestada normipäevade kulu ühe hektari maa kohta.

---

1. Eesti Bolševik Nr. 13, 1950.a. lhk. 49
2. Eesti Bolševik Nr. 13. 1950.a. lhk. 50

" Seepärast 195o.aastal 889 väikest kolhoosi otsustasid ühineda naaberkolhoosidega ja moodustasid 399 suuremat kolhoosi" [1]

Suuri muudatusi toimus ka Viljandimaa talupoegade hulgas. Ägedas klassivõitluse tingimustes said Viljandimaa sulased ja kehvtalupojad maad.

Paljud uusmaasaajad ei suutnud aga üksinda oma maalapikest viia kõrgele toodangulisele tasemele(puudus vajalik inventar jne.).

Tutvunud varemloodud ühismajandite edusammudega,otsustasid ka Viljandimaa talupojad ühineda kollektiivseks majapidamiseks.

1948.aastal loodi maakonnas mitu kolhoosi, neist "Koit" ja "Esimene Mai".

Vaatamata klassivaenlase vastutegevusele, jätkus kehv-ja kesktalupoegade vabatahtlik astumine kolhoosi. 195o.aastal oli Viljandimaal juba üle 3oo mitmesuguse suurusega kolhoosi.

Tunduvalt parandas kolhooside juhtimist maarajoonide moodustamine, millega loodi tingimused selleks,et partei ja nõukogude aparaat maksimaalselt lähendada kolhoosi elu juhtimisele. See andis ka häid tulemusi.

Partei XIX kongressi direktiivid, veebruari-märtsi-septembri-jaanuari ja Juulipleenumi otsused andsid meie rahvale uued parteilised ülesanded, mis pidid kindlustama rahvamajanduse suurenevaid vajadusi ja edasist arengut.

---

1. Eesti Bolševik Nr. 13 195o.a. lhk. 58

Kommunistliku partei juhtimisel saavutas Viljandi rajooni kolhoositalurahvas hinnatavaid võite.

195o.aastaks oli rajoonis põhiliselt kollektiviseerimine viidud lõpule. Rajooni põllumajanduses oli võitnud sotsialistlik sektor, see on - kolhoosid ja sovhoosid.

Vennasvabariikide rikkalikke kogemusi ja abi ära kasutades, astus Viljandi rajooni täätav talurahvas kolhoosidesse. 195o.aasta lõpul oli rajoonis organiseeritud 69 kollektiivmajandit.

Partei poolt antud ülesanne, luua kolhoosid, oli täidetud.

Nüüd kerkis päevakorrale ülesanne, muuta kolhoosid tugevateks ja elujõulisteks majanditeks.

Tähtsamaks majandus-poliitiliseks ülesandeks oli kolhooside ühendamine.

Rajooni parteiorganisatsioon asus lahendama ka seda ülesannet ning 1951.aasta alguseks oli see töö viidud edukalt lõpule.

Kui enne liitumist 69 rajooni kolhoosi maa suurus ei ületanud tuhandet hektari, siis peale liitumist selliseid kolhoose jäi rajooni ainult kaks.

Kuuekümne üheksa väikese kolhoosi asemele kujunes kakskümmend üheksa elujõulist majandit.

Liitumine lahendas kõlvikute ebavõrdsuse, mõnede kolhooside tööjõu küsimuse, muutis majandid tegutsemisvõimelisteks(saadi alustada loomaruumide ehitusi, hakata maaparandus-ja melioratsiooni töid läbi viima.).

Kõrvuti kolhooside liitumisega tugevdati kolhoosi juhtivat kaadrit spetsialistide ja kogenud majandusjuhti-

dega.

Kolhoosnike materiaalse huvitatuse printsiibi igakülgne rakendamine tagas kolhooside majandusliku tugevnemise ja kolhoosnikele jõuka ja kultuurse elu.

Oma töö eesmärgiks seadsin ma nende edusammude näitamise, mida on saavutanud Viljandi rajooni kolhoositalurahvas 5.viisaastakul. Samuti on tahetud näidata neid suuri muudatusi, mis on toimunud kolhoosnikute nii poliitilise, kultuurilise kui ka majandusliku elu alal.

Püüdsin leida neid vigu, mis takistasid rajooni kõikide kolhooside tõusmist eesrindlaste tasemeni. Suhtusin kriitikaga tehtud vigadesse.

Diplomitöö kirjutamiseks kasutasin Viljandi Rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu kahekümne istungjärgu materjale.

Töötasin läbi Viljandi Rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu Täitevkomitee istungite protokollid ajavahemikust 195o. kuni 1955.aastani.

Suureks abiks töö kirjutamisel olid EKP Viljandi rajooni viie konverentsi materjalid, samuti EKP Viljandi rajoonikomitee pleenumite materjalid 195o.-1955. aastate eest.

Peale selle uurisin kohalike kolhooside nagu "Koidu", "Sirbi ja Vasara","Edasi","Kommunismi Teel" ja "Tähe" majanduslikku ja kultuurilist arengut viiendal viisaastakul.

Vestlesin nende kolhooside esimeestega, juhatuse-ja lihtliikmetega selleks,et saada täielikumat ülevaadet kolhooside saavutuste kohta.

Analüüsisin Viljandi rajooni kolhooside aastaaruandeid viie viimase aasta eest.

Peale eelpool mainitud materjalide kasutasin ajalehti, ajakirju ja muud kirjandust.

Täitevkomitee ja parteikomitee arhiivimaterjalidega tutvumisel ja õige hinnangu ning analüüsi tegemisel abistasid mind rajooni vastutavad töötajad, kuna viimastel oli huvi minu töö vastu, mis pidi andma ülevaate rajooni kolhooside majandusliku,poliitilise ja kultuurilise arengu kohta viiendal viisaastakul.

ülesehitustööle tohutu plussi "[1]

Rajoneerimine Eesti NSV-s oli seotud vajadusega parandada sotsialistliku ülesehitustöö juhtimist kohtadel, s.o. Nõukogude riigi poolt oma peamise funktsiooni sisemaal - majanduslik-organisaatorliku ja kultuurilis-kasvatusliku funktsiooni tõstmisega. Rajoon on tunduvalt väiksem maakonnast ja sellepärast pidi töö juhtimine muutuma operatiivsemaks ja konkreetsemaks.

Rajoneerimine lähendas nõukogude võimu organeid elanikkonnale.

Eriti suur tähtsus oli Eesti NSV rajoneerimisel kolhooside arendamisele vabariigis, kolhooside organisatsioonilisele ja majanduslikule kindlustamisele.

Ilma süstemaatilise juhtimiseta nõukogude ja parteiorganisatsioonide poolt ei saa kolhoosid hästi korraldada suurmajapidamist, ei saa teha seda bolševistlikuks ega kõiki kolhoosnikuid jõukaks.

Viljandimaal oli 1950.aasta kevadel üle 300 kolhoosi. Neid konkreetselt juhtida ja operatiivselt abistada maakonna partei-ja täitevkomitee ei saanud, noored kolhoosid aga vajasid igapäevast abi. Seepärast võeti suure rahuldustundega vastu Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus rajoneerimise kohta.

1950.aasta lõpuks oli Viljandi rajoonis kollektiviseerimine põhiliselt lõpetatud(96.6 %). Üksiktalundeid oli veel rajoonis ainult 139 ning needki väikeste maalapikestena." Üksiktalunikeks " põhiliselt olid metsatööstuse ja metsamajanduse töölised.

---

1. J.V. Stalin, Teosed, kd. 12, lk. 325- ~~336~~.

I

VIISAASTAKU ÜLESANDED JA KOLHOOSIDE ORGANISATSIOONILIS -MAJANDUSLIK TUGEVDAMINE.

Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium oma seadlusega 195o.aastast"Maarajoonide moodustamise kohta Eesti NSV-s" asendas vana administratiivse jaotuse uuega. 13 endise maakonna asemele loodi 39 rajooni.

J.V.Stalin oma aruandes ÜK(b)P XV kongressil 193o. aasta juunis iseloomustas järgmiselt uue administratiiv-territoriaalse jaotuse tähtsust sotsialistliku ülesehitustöö edusammudele.

"Ei ole kahtlust,et kui meie ei oleks läbi viinud rajoniseerimist, siis ei oleks me suutnud elustada ka põllumajanduse ümberkorraldamise ja kolhoosiliikumise arendamise tohutut tööd. Rajoniseerimise eesmärgiks oli lähendada rajoonile ja külale partei- ja nõukogude ning majanduslik-kooperatiivne aparaat, et oleks võimalik õigeaegselt lahendada põllumajanduse, tema tõusu ja rekonstruktsiooni valusaid küsimusi.

Selles mõttes"..... andis rajoneerimine kogu meie

VILJANDI RAJOONI MAAKASUTUSED ENNE MAJANDITEVAHELISE MAAKORRALDUSE LÄBIVIIMIST

MÕÕT 1:200 000

TINGMÄRGID:

- RAJOONI PIIR
- MAAKASUTUSTE PIIRID
- KOLHOOSI KESKUS
- RM – RIIKLIK METSAFOND
- RES. – RIIKLIK MAAFOND
- KÜLANÕUKOGUDE PIIRID

Seisuga 1. jaanuaril 1951 oli rajoonis 68 mitmesuguse suurusega kolhoosi.

Kui analüüsida Viljandi rajooni kolhoose nende suuruse poolest siis saame järgmise pildi.

Kolhooside põllumaa suurus.

Põllumaa suurus ha	kolhooside arv
kuni 150	1
151- 200	10
201- 300	24
301- 500	25
501- 700	4
701-1000	3
üle 1000	1

Pärast rajooni kolhooside sarnast rühmitamist võime öelda,et enamik kolhooside põllumaa suurus on 200- 500 hektarit. Suuremaid kolhoose, põllumaa suurusega kuni ja üle 1000 ha oli aga ainult 4.

Vaatleme, milline oli olukord rajooni kolhoosides loomakasvatuse osas.

Lehmi kolhoosides 1950. a. lõpuks

kuni 50 lehma	33 kolhoosis
51 - 100 "	30 "
101 - 150 "	5 "

Sigu kolhoosides 1950.a. lõpuks

kuni 25 siga	25 kolhoosis
26 - 50 "	30 "
51 - 100 "	12 "
üle 100 "	1 "

Terve rida väikseid kolhoose rajoonis said teravilja keskmised saagid äärmiselt madalad. Nii oli "Ühtsuse" kolhoosi saak keskmiselt 6 tsentnerit ühelt hektarilt, Kalevipoja kolhoosis 7 ja Tommuski kolhoosis 6.5 tsentnerit hektarilt.

Kui vaadelda kolhoose loomakasvatuse arendamise ja tulukuse seisukohalt, siis näeme,et peaaegu 5o % rajooni kolhoose omas lehmi alla 5o pea. Üle 1/3 kolhoosidel oli sigade arv alla 25 pea kolhoosi kohta.

Kuna Viljandimaa talupoeg oli alati oma peamise sissetuleku saanud loomakasvatusest ja rajoon on loomakasvatuse arendamise perspektiividega,siis tuli kiiresti lahendada küsimus kariloomade kiire juurdekasvu ja produktiivsuse tõstmise osas.

Kõigile lisaks võtaksime vaatluse alla mõne väikese kolhoosi arengu perspektiive. On teada,et iga kolhoos kannab iga aasta jagamata fondi arvele summad, kust kasutab neid loomapidamishoonete ehitamiseks. 1949.a. kandsid näiteks "ÜhisTee " ja Tommuski kolhoosid jagamata fondi arvele kumbki 8 tuh. rbl, Kalevipoeg isegi 6.1 tuh. rbl.Kui mõni nendest pisikolhoosidest tahaks ehitada endale loomalauta, milleks läheks tal vaja vähemalt 18o - 2oo tuhat rbl, siis palju aega läheks sel kolhoosil, enne kui ta saaks ehitama asuda? Kindlasti üle 2o aasta.

Kõik need faktid kinnitavad vajadust liita väikesed elujõuetud kolhoosid suurteks elujõulisteks majanditeks.

Suur oli rajooni kolhoosides administratiiv-teenendava personali normipäevade hulk.Väikeste kolhooside administratsioon oli tihti paisutatud mitme raamatupidaja,arveamet-

niku näol. Näitena võib tuua " Vaba Elu " kolhoosi, kus 1950.aastal oli liikmete poolt välja töötatud tootval tööl (see on põllunduses ja loomakasvatuses) 18 tuhat normipäeva. Administratiiv teenindavale personalile aga tuli arvestada 3125 normipäeva ehk 17.3 % kogu kolhoosi normipäevadest.

See vihjab veelkord sellele, et majanduslikult kasulikum oli väikesed kolhoosid liita.

Olgu toodud veel üks võrdlus, et suur kolhoos tagab kolhoosnikele kiiremini jõuka elu kui väikene.

Võrdluseks on võetud üks suur kolhoos ja neli väikest kolhoosi.

Näitajad	Kolhoos "Valgus"	Neljal väiksemal kolhoosil
Keskmine teravilja saak ha-lt (ts)	13	7.1
Keskmine piimatoodang kg ühe lehma kohta	1600	1355
Töövõimelise kolhoosniku poolt keskmiselt välja töötatud normipäevi	375.4	307
Administratiivpersonali	9	23
Rahaline sissetulek (rbl.)	429.0	248.8
Jagamata fondi suurus tuh.rbl.	502.0	93.6
Jagamata fondi eraldamised 1949.a. tuh. rbl.	64.3	34.4
Iga kolhoosnik sai normipäevale raha rbl.	4.9	0.5
vilja kg.	2.8	1.2
kartulid kg.	1.8	0.05

põhku,heinu kg	1.5	-
Veiseid (arvuliselt)	23o	243
Sigu	86	7o
Lambaid	95	93

Siit näeme,et suures " Valguse " kolhoosis oli keskmine teraviljasaak hektarilt tunduvalt kõrgem, kui neljal väikesel kolhoosil. Samuti oli tunduvalt suurem piimatoodang ühe lehma kohta. Rahaline sissetulek aga peaaegu poole suurem kui neljal kolhoosil kokku, sama oli ka jagamata fondi eraldamisega. Neli kolhoosi kokku eraldasid peaaegu poole vähem , kui üks kolhoos.

Eriti torkab silma kolhoosniku tasu normipäevale. Neli väikest kolhoosi andsid igaüks 5o kop. raha ja 1.2 kg vilja, seevastu suur kolhoos jagas normipäevale ligemale lo korda rohkem raha ja kaks korda rohkem vilja.

Loomi aga oli neljal kolhoosil kokku vähem kui ühel " Valguse " kolhoosil. Kolhoosnikud juba esimese kolhoosi majandusaasta lõppedes tegid õiged järeldused,et on vaja liituda.

Partei ja nõukogude töötajad veensid kolhoosnikuid näidete varal ning viimased asusid liitmise teel tugevdama oma majapidamisi.

Rajooni ajaleht " Tee Kommunismile " oma 195o. aasta 21.nov. numbris kirjutab :" Kalevi ja Tamme kolhooside liikmed olid jõudnud arusaamisele,et väike kolhoos ei võimalda täielikult rakendada seda võimsat nõukogude tehnikat, mis on antud meie kolhoositalurahva käsutusse. Valma külanõukogu nii Kalevi kui ka Tamme kolhoosi suurem osa maadest on madalad ja kannatavad liigvee all. Ulatuslike maaparandustööde läbi-

viimine muutub väikesele kolhoosile üle jõu käivaks, samuti vajavad hädapärast ehitamist uued hooned järjest kasvavale ühiskarjale. Kõiki neid küsimusi on varem juba korduvalt arutatud ja tuldud järeldusele, et kõigi nende ülesannete lahendamine edukalt võib toimuda ainult siis, kui liituda ühiseks suuremaks pereks "[1]

Paralleelselt ühinemisega toimus uute perede juurdetulek kolhoosidesse.

Vastavalt partei ja nõukogude töötajate selgitavale tööle oli rajoonis 1. märtsil 1951.a. mitte enam 68, vaid 31 ja mõni kuu hiljem 29 tugevat elujõulist kolhoosi.

Kuna peaülesanne seisis nüüd liitunud kolhooside poliitilises ja majanduslikus tugevdamises, siis saadetakse partei ja nõukogude tööl olnud ja organiseerimisvõimeid omavaid seltsimehi suuri kolhoose juhtima.

Nii saadeti sm. Kukk.K.kes töötas parteikomitee põllumajandusosakonna juhatajana juhtima " Bolševiku " kolhoosi ja sm. A.Rohtla kes töötas Holstre valla partorgina juhtima liitunud " Koit " kolhoosi. Peale nende suunati veel terve rida kommuniste ja kommunistlikke noori kolhoosi tööle. Viimased pidid tugevdama kolhoose nii poliitiliselt kui organisatoorselt.

1951.aastal oli ainult rajooni 2 kolhoosis partei algorganisatsioonid, kerkis vajadus suurendada seda arvu nii, et igas kolhoosis oleks partei algorganisatsioon.

Vaatamata teatavale edule oli rajoonis suuri raskusi. Teravas klassivõitluse õhkkonnas tuli võidelda kulakluse

---

1. " Tee Kommunismile ", 21. nov. 1950.a.

riismate ja kodanlike natsionalistidega. Tuli kannatlikult selgitada väheteadlikele kolhoosnikele põllumajanduse artelli põhikirja täitmise vajadust.

Kulak urgitses kolhoosis.

Nagu kirjutas J.V.Stalin oma töös " Tööst maal" "Otsitakse klassivaenlast väljaspool kolhoose,otsitakse teda metsiku näo, hiiglasuurte hammaste ja jämeda kaelaga inimeste näol, kel tulirelv käes. Otsitakse kulakut, millisena me teda tunneme plakatitelt. Kuid selliseid kulakuid ei ole enam ammu maapinnal. Praegused kulakud ja nende sabarakud,praegused nõukogudevastased elemendid maal, need on enamikus "vaiksed", "mahedad ",peaaegu "pühad " inimesed. Neid ei maksa otsida kaugel kolhoosist, nad istuvad kolhoosis endas ja peavad seal laohoidjate, majandusjuhtide,arvepidajate, sekretäride jne. ameteid. Nad ei ütle kunagi " maha kolhoosid"[1]

Kuigi kulak püüdis märkamatult lõhkuda töödistsipliini ja õõnestada kolhoosi majandust, oli nende laul lauldud. Ausad kolhoosnikud ise avastasid kulakute ja nende sabarakkude kuritahtlikud tegevused ning ajasid nad kolhoosist välja." Tee Kommunismile " oma 195o.a. 2. novembri numbris kirjutab: " Heimtali külanõukogu Raudna kolhoos on üks rajooni suuremaid ja majanduslikelt tingimustelt paremaid kolhoose terves rajoonis. Kolhoosis on küllaldaselt inimtööjõudu ja kõik võimalused sügistööde õigeaegseks lõpetamiseks. Tegelikult on aga kolhoosis sügispõllutööd kõige

---

1. J.V. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 359

rohkem maha jäänud terve rajooni ulatuses. Vilja on pekstud ainult 51 %. Suhkrupeeti on veel koristada 4 ha.Sügiskündi on teostatud ainult mõned hektarid. Tekib küsimus miks kolhoos jääb maha? "[1]

Sellele vastas Heimtali külanõukogu aktiivi koosolek: " Kolhoosi on pugenud kulakud ja kolhoosikorrale vaenulikud inimesed, kes sisemiselt püüavad kolhoosi laostada ja kõiki töid nurja ajada. "

Kõige rohkem oli maha jäänud sügistöödes kolmas brigaad, keda juhtis endise " Parastuma kolhoosi esimees Tani. Tegelikult oli aga Tani sattunud kolhoosi pugenud suurtaluniku Johan Rulli mõju alla, kelle " näpunäidete " kohaselt toimus tööde juhtimine.

Kes oli kodanik Rulli ?

Kodanlikul ajal,samuti okupatsiooni ajal omas Rulli 49-hektarilise talukoha, millest oli põldu 23 ha. Talu oli kodanlikul ajal nõndanimetatud " mustertalude " nimekirjas. Kogu talu töö tehti ära sulaste ja teenijatega. 1940. a. maareformiga lõigati osa maad ära ja anti kehvikutele. Okupatsiooni ajal " taastas " Rulli okupatsioonivõimude kaasabil jällegi oma talu suuruse, sundides ühtlasi kehvikuid,kes nõukogude võimu kaasabil said maad, töötama ilma tasuta oma talus.Vähe oli kulak Rullil sellest, mis ta sai oma talust.

Omades rehepeksugarnituuri, mille peal töötasid samuti sulased, võttis kulak Rulli veel lisaks oma majapidamisest saadud viljale osa ümbruskonna kehvikute ja keskmiktalupi-

---

1. " Tee Kommunismile " 2. nov. 1950.a.

dajate viljast peksutöö tasuna. Kolhoosi astudes jagas kulak Rulli oma karja laiali,et mitte seda kolhoosi anda. Kulak Rulli soovitas teistele kolhoosi liikmetele, eriti aga vanadele, tööl mitte käia. Kulak Rulli otsese süü läbi hävines kolhoosil 4 ha põllult linasaak. Kuna ta oli linakoristamise ajal brigadiri kohusetäitja,siis ta keelas kolhoosi liikmetel lina koristamise.

Peale kulak Rulli oli Raudna kolhoosi pugenud veel teisigi kulakuid, nagu endise suurtalu omanik V.Ainsalu kes kasutas pidevalt oma talus võõrast tööjõudu. Teenijate kohtlemine mitte ainult ei olnud väljakannatamatu, vaid neile jättis kulak Ainsalu isegi palga maksmata.

Esimese brigaadi tallimehe kohale oli pugenud kulak Ainola, kes igati katsus kolhoosile kahju teha. Tema süü läbi ikaldus kolhoosi kartulisaak, kuna kulak Ainola teostas kartuli harimist ainult põlluäärtelt, põllu keskpaigast aga laskis kartuli umbrohtuda.[1]

Kuidas võis juhtuda,et kulakud sattusid kolhoosi ? See võis juhtuda partei ja nõukogude töötajate poliitilise valvsuse puudumise tõttu.

Raudna kolhoosi üldkoosolek paljastas ja kihutas need kulakud üksmeelselt kolhoosist minema, samuti vabastas kolhoosi esimehe, kes oma väära tegevusega ja kulakute kaitsmisega viis kolhoosi majapidamise allamäge.

Nagu näha Raudna kolhoosi faktidest, ei astu kulak otseselt välja kolhoosi vastu, vaid viib oma kahjuritööd läbi töödistsipliini laostamisega, kolhoosile majandusliku kahju tekitamisega, sosistades sealjuures ausale kolhoosnikule kõrva,et selles kõiges on süüdi " kolhoosikord"

1. „Tee kommunismile" 2. nov. 1950. a.

Vaatamata kõikidele raskustele, mis olid seotud organiseerimisperioodiga, saavutasid rajooni kolhoosid juba esimestel aastatel märgatavaid tulemusi.

Eesrindlikud kolhoosid saavutasid juba esimesel ühistöö aastal häid viljasaake."Nii koguti " Sakala " kolhoosis 5 ha talinisupõllu iga hektarilt keskmiselt 25 tsentnerit vilja. Rukist saadi 39 ha põllu iga hektari kohta 17.9 ts. 16 ha suvenisu põllult saadi keskmiseks saagiks 16.7 ts " Sakala " kolhoosi kolhoosnikud said normipäeva tasuna kätte 4.19 rbl. raha, 3,28 kg teravilja ja 4.o kg kartuleid "[1]

Sama kolhoosi lüpsja A.Kõss sai normipäevade peale 2,5 tonni teravilja, 3,5 tonni kartuleid, 1,6 tonni koresööta ja 3473 rbl. raha.

Võrreldes A.Kõssi sissetulekuid kodanlikeaegsete tuludega, ületasid praegused 7 korda eelmiseid.

Ka rajooni loomakasvatuses oli märgata edusamme."Võrreldes 1949.a. olid ületatud veiste arv 3o %, lammaste 63 % ja sigade arv 69 %. "[2]

195o.aasta loomakasvatuse plaan täideti rajoonis järgmiselt: veised 1o6 %, lehmad 1o1 %, hobused 1oo.1 %, lambad 125 %, sead 119 % ja ainult kodulindude plaan jäi täitmata (85 %),kuna ilmselt alahinnati linnukasvatust.

195o.aastal esialgsete kandidaatidena üleliidulisele põllumajandusnäitusele registreeriti " Sakala", " Kevade" ja " Võidu " kolhoosid, kuna nende saavutused vastasid kan-

---

1. EKP Viljandi rajooni I parteikonverentsi materjalid 1951.aastal
2. Samas

didaadi nõuetele. Nii saadi " Sakala " kolhoosis 128,5 hektarilt 16,83 tsentnerit keskmiselt teravilja ja 43 lehmalt keskmiselt 2367 kg piima aastas. Heade töönäitajate eest premeeriti kolhoose.

Nii premeeris Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 33. aastapäeva puhul Eesti NSV põllumajandusminister " Töö " kolhoosi veoautoga silmapaistvate saavutuste eest loomakasvatuse arendamisel ja söödakultuuride külvi alal 1950.a. esimesel poolel.

Elu muutus külas jõukaks ja kultuurseks.

" Sakala " kolhoosi lüpsja- karjatalitaja J.Kalam märkis :" Astusin rõõmuga vastasutatud kolhoosi liikmeks, mis kujunes minu elu suureks murranguks. Lõpetanud kiratsemise oma väikekohal,asusin nüüd suure sõbraliku kollektiivi liikmeks. Mulle usaldati lüpsja-karjatalitaja ülesanded. Asusingi innuga oma töö juurde,sest karjakasvatus on meie kolhoosi jõukuse aluseks. Hooldan lüpsilehmi ja üht sugupulli. Edu olen saavutanud just käesoleval aastal. Kuni 1.novembrini olen välja lüpsnud 11 lüpsilehmalt 22986 kg piima ja minu arvel oli siis üle 650 normipäeva.

Töö eest saadav tasu võimaldab mul korraliku äraelamise. Esialgsed eeldused juba näitavad, et ma võin aasta lõpuks saada kolm tonni vilja ja üle nelja tonni kartuleid, peale selle veel rohkesti raha, koresööta ja muud.

Töötades üksinda oma väikekohal ma ei oleks pooltki sellest kogusest suutnud oma tarbeks jätta. Kodanliku korra tingimustes oleks minust saanud paratamatult kulaku palgaori.

" Koos majandusliku jõukuse kasvuga ", märgib J.Kalam,

"on muutunud meie elu kolhoosikülas kultuursemaks.Pidevalt külastab kolhoosi rändkino ".[1]

J.Kalam mainib edasi,et sügisel organiseeriti meie kolhoosi agro-ja zootehnilised ringid. J.Kalam astus ise zootehnilise ringi liikmeks,et omandada teadmisi loomakasvatuse alal. Ta sooviks oli saada oma ala meistriks - eesrindlikuks ja teadlikuks lüpsjaks- karjatalitajaks.Võimalused selleks nõukogude korra juures on aga suured.

6.detsembril 1950.a. toimus Eestimaa K(b)P Keskkomitee X pleenum. Viimane tegi põllumajanduse sõjajärgse arendamise tulemuste kokkuvõtte ja andis ülesanded kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku kindlustamise alal.

Eestimaa K(b)P Keskkomitee sekretär oma aruandes märkis,et " Väikeste kolhooside ühendamine ja suurte, majanduslikult tulukate sotsialistlike kollektiivmajandite loomine on edasilükkamatu töö, mille me peame ära tegema põhiliselt 1951.a. kevadeks" [2] " Samuti tuleb luua kord kolhooside maakasutuses ja lähemail aastail neis läbi viia maakorraldustööd.

Pleenum püstitas ülesande : varustada oma vabariik täielikult oma viljaga. Selleks oli vaja järsult suurendada nisu ja teiste teraviljakultuuride tootmist.

Selleks,et suurendada või tootmist 2.5 korda,sealiha tootmist 4 korda tuli suurendada veiste arvu kolhooside ühiskarjas vähemalt kahekordselt.

Et tagada kolhoosid kõrgema haridusega spetsialistidega,loodi valitsuse otsusega 1951.a. Tartus Eesti Põllu-

---

1."Tee Kommunismile " Nr.115 1951.a.
2. Tee kommunismile" Nr. 8. 1951. a.

majanduse Akadeemia.

EK(b)P KK X pleenum andis konkreetsed ülesanded Eesti NSV kolhooside edasiseks arengu kindlustamiseks.

EK(b)P Keskkomitee X pleenum seadis viienda viisaastaku esimesel aastal Viljandi rajooni kolhooside, MTJ-de ja põllumajandusala spetsialistide ette võitlusprogrammi.

Selleks,et kindlustada Eesti NSV oma viljaga ja parandada elanikkonna varustamist loomakasvatussaadustega, tuli rajooni kolhoosidel 1951.aastal suurendada külvipinda 14 % võrra, sealjuures nisu külvipinda 2o % ja lina külvipinda 5o % võrra.

Et seda ülesannet lahendada, tuli masina-traktorijaamadel teostada põllutöid 4o % ulatuses, see on kaks korda rohkem kui 195o.aastal.

Paralleelselt külvipindade suurendamisega tuli tõsta ka põllukultuuride viljakust.

Ühiskarja arvu tuli 195o.aastaga võrreldes " tõsta veiste osas - 25 %, lammaste osas 25 %, sigade osas 5o % ja kodulindude osas loo % " [1]

Selleks, et neid ülesandeid edukalt lahendada oli vaja jätkata poliitilist selgitustööd kolhoositalurahva hulgas.

Päevakorra tähtsamaks ülesandeks oli väikeste kolhooside liitumise jätkamise küsimus.

Samuti oli vaja alustada kolhoosides maakorraldustööde läbiviimist ja kolhoosikeskuste planeerimist.

Peale nende ülesannete seisis põllumajanduse edasi-

---

1. " Tee Kommunismile " Nr. 8 1951.a.

arendamise ees veel loomakasvatuses paljude töökulu nõudvate tööde mehhaniseerimine, kolhoosi loomakasvatushoonete ja kolhoosnikute individuaalelamute elektrifitseerimine jne.

Eesrindlike kolhooside kogemused ja teaduslikud uurimused olid tõestanud vastuvaidlematult,et kolhoositöö eduks ja põllumajanduse igakülgseks arendamiseks peab kolhoosil olema vähemalt 7oo -12oo ha maad. Sellise kolhoosi suuruse juures peaaegu alati kujuneb kõlvikute vahekord antud rajooni keskmisele kõlvikute vahekorrale lähedaseks. Väikestes kolhoosides. oli peaaegu alati kõlvikute vahekord ebanormaalne, mis takistas kõigi põllumajandusharude edukat arenemist.

Nii näiteks " Lembitu " kolhoosi maa üldsuurus oli 492 ha, sellest põllumaad 296 ha kuid karjamaid ainult 27 ha.

"Koonduse " kolhoosil oli aga olukord vastupidine.Kolhoosi maa üldsuurus oli 525 ha, sellest aga põllumaad ainult 151 ha, karjamaad aga 326 ha.

Loomulikult ei saanud sellised kolhoosid edukalt täita riiklikke plaanilisi ülesandeid kõigi põllumajandusharude arendamisel .

Rajoonis oli kolhoose, kus ühe tööjõulise inimese kohta tuli põllumaad alla 4 ha, samal ajal aga oli kolhoose, kus ühe tööjõulise liikme kohta tuli põllumaad üle 15 ha. Sarnane ebaühtlus tuli kiires korras likvideerida,et tagada rajoonis ühtset põllumajanduse arengut.

Viljandi rajooni kolhoositalurahvas tuli 21.jaanuaril 1951.a. rajooni esimesele põllumajanduse eesrindlaste kon-

verentsile, kus arutati EK(b)P KK X pleenumi otsuseid ning pöörduti läkitusega kõigi kolhoosnikute, sovhooside ja masina-traktorijaamade töötajate ning põllumajanduse eesrindlaste poole.

Läkituses oli öeldud :" Me kutsume kõiki kolhoosnikuid, sovhooside ja masina-traktorijaamade töötajaid ning põllumajanduse eriteadlasi üles:

Kõigiti kindlustama ja arendama kolhooside ja sovhooside ühismajandust,muutma see lühima aja jooksul suure kaubatoodanguga igakülgselt arenenud suurmajandiks, kus üheaegselt põllumajanduse põhiharude- põllunduse ja loomakasvatuse arendamisega - tuleb igati arendada ka teisi põllumajandusharusid, võttes oma igapäevases töös aluseks ja kõrvalekaldumatuks täitmiseks EK(b)P Keskkomitee X pleenumi otsuse ."[1]

Edasi oli läkituses öeldud,et " Külvipindade suurendamiseks künda üles juba käesoleval aastal igas kolhoosis vähemalt 5o - 6o ha uudismaid. Teostada käesoleval aastal igas kolhoosis sordikülve selles ulatuses, mis varustaks 1952.aastal kõik kolhoosid kogukülvide teostamiseks vajaliku sordiseemne kogusega omas majapidamises. Kindlustama, et eelolev kevadkülv saaks tehniliste-ja teraviljakultuuride osas igas kolhoosis lõpetatud hiljemalt 1o.maiks ja kartuli mahapanek 2o. maiks " [2]

---

1. " Tee Kommunismile " , nr. 12. 27. jaan. 1951.a.

2. Samas

II

RAJOONI KOLHOOSID TEEL JÕUKUSELE.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eestimaa K(b)P Keskkomitee oma 1951.aasta määruses " Eesti NSV põllumajanduse edasiarendamise abinõudest" töötasid välja konkreetsed abinõud, et tagada vabariigi põllumajanduses järsk tõus.

Olles kohtadel tundma õppinud EK(b)P KK X pleenumi otsuseid, asusid rajooni kolhoosnikud suure hoolega tegema ettevalmistusi kevadkülviks. Selle kohta kirjutab " Tee Kommunismile " oma 22.veebruari 1951.a. numbris,et "Parastuma külanõukogu Johannes Varese nimelises kolhoosis on põhilised ettevalmistustööd kevadkülviks juba lõpetatud. Kolhoosi tubli sepp J.Reitel lõpetas ennetähtaegselt põllutööriistade ja masinate remondi. Eraldati viljaseeme;puhastati, tehti idanevuse ja puhtuse proovid ning saadeti kontrollimiseks " [1]

Kuidas läks kevadkülvile vastu rajoon tervikuna ?

Kevadkülvile mindi vastu palju organiseeritumalt. Põllutööriistade remont teostati mullusest varem ja kvaliteetsem. Laudasõnnikut ja turbamulda veeti 3 korda rohkem kui 195o.aasta kevadeks. Vennasvabariikidelt saadi rohkem mineraalväetisi, šeffide abiga veeti tööstustest põlevkivituhka ja lubimerglit.

" Edasi " kolhoosi esimees H.Jagor märgib omas kirju-

---

1. " Tee Kommunismile " ,22. veebr. 1951.a.

tises kohalikus ajalehes,et tublisti suurenes loomade arv seoses kolhoosi liitumisega, samuti kolhoosipere, mille tõttu lõpetame mullusest kiiremini ka ettevalmistused kevadtöödeks. Seemnefondi osas on tehtud kõik ja suurem osa kevadel tarvisminevast mineraalväetisest on kohale veetud. Kuna meil külviks on varutud ainult puhtasordiline viljaseeme, siis otsustati maha panna ka sordipuhas kartul.

Kevad tuli varakult ja äkki,kuid ühismajandid olid selleks valmis.

Kokkuvõte kevadtööde käigust Viljandi rajooni kolhoosides seisuga 15. mail 1951.aastal näitas,et enamus kolhoose täitis endale võetud kohustused edukalt:[1]

Kolhoosid	teostatud kevadkülvi (%%)
1. Sinialliku	71
2. Kalinini nimeline	63
3. Bolševik	59
4. Sirp ja Vasar	58
5. Raudna	55
6. Uus Tee	53
7. Valgus	52
8. Edasi	51
9. Kevade	49

Jälgides piimatoodangu plaani täitmist rajoonis võib öelda,et terve rida kolhoose otsivad teid ja vahendeid,et tõsta ühiskarja piimatoodangut

Nii võis " Uus Tee " kolhoosis juba maiks öelda,et kolhoos täidab oma ülesande ning lüpsab keskmiselt lehma

1. „Tee Kommunismile" 15. maist 1951.a.

kohta aastas 2400 kg. Juba 1.maiks oli ühe lehma kohta välja lüpstud 505 kg, mis teeb 21% aasta piimatoodangu plaanist. Paremad lüpsjad, nagu M. Varusk lüpsis välja samaks ajaks 749 kg, S.Reino 646 kg ja A.Einlo 603 kg.[1]

Kui rajooni enamikes kolhoosides kulges töö võetud kohustuste täitmise suunas,siis üksikutes kolhoosides,kus partei-ja nõukogude organid ei pannud tähele klassivaenlase urgitsusi või tegid vähe selgitustööd kolhoosnikute kasvatamisel, tekkis seisakuid ega jõutud töödega õigeks ajaks valmis. Tõsist kahju tekitati nendes ühismajandites sellega,et ei kasvatatud kolhoosnikuid sotsialistlikult töösse suhtuma ega seletatud põllumajandusliku artelli põhikirjast kinnipidamise vajalikkust.

Nii püüdis " Tähe " kolhoosi tehniliste kultuuride lülivanem J.Tinn kinni pidada kodanliku aja " külvinädalast". Viimane keeldus linakülvi alustamast enne 19. maid, kuna see pidi olema vastuolus tähtede seisuga teatud külvinädalal.

Miks ei tulnud " Sirbi ja Vasara " kolhoos õigeaegselt toime põllutöödega ?

Sellele leiame vastuse, kui vaatleme kevadtööde perioodil kolhoosnikute poolt väljatöötatud normipäevi. Nii näeme,et A.Lill oli aasta algusest, see on poole aasta jooksul välja töötanud ainult 16,44 normipäeva, H.Trei vaevalt 10 normipäeva. O.Kaur oli töötanud maikuu jooksul ainult 6,84 normipäeva.

Vaatamata organisatsioonilistele raskustele(kolhoosid liitusid veel kevadel) , klassivaenlase urgitsemistele,

1. Sõa Kommunismile №52. 1957.a.

täideti ja ületati vabariigis kevadkülvi plaan. 62ooo hektarit külvati rohkem kui 195o.a.[1]

Viljandi rajoonis lõpetati teravilja külv organiseeritumalt ja viis päeva varem kui 195o.aastal. Uudismaade arvel kasvas rajooni külvipind 28oo ha võrra.

Edukalt toimus ka loomakasvatuse ülesannete täitmine. 1. oktoobriks olid Kalinini nimelise kolhoosi loomakasvatuse plaanid täidetud:

Veiste	osas	loo %	juba 1. augustiks
hobusekasvatuse	"	loo %	
seakasvatuse	"	11o %	juba 1.juuliks
lambakasvatuse	"	123 %	
kodulindude	"	12o %	

1.oktoobriks oli keskmiselt lehma kohta lüpstud 16o8 kg piima.

Loomakasvatuse hea alus selles kolhoosis võimaldas ennetähtaegselt täita ka riiklikud müügikohustused liha osas.

Kolhoos sai loomakasvatusest tulu üle 3ooooo rbl.

Kui vaadelda riiklike müügikohustuste täitmist, siis näeme, et 1951.a. anti liha 66,4 tonni, piima 5oo tonni, teravilja 183 tonni, kartuleid 658 tonni ja mune 152ooo tükki rohkem kui 195o.aastal.[2]

Võrreldes 195o. aastaga suurenes kolhooside sissetulek 1,4 milj. rbl. võrra ja jagamatu fondi täiendati üle

---

1.EK(b)P KK II pleenumi otsustes 1951.a.

2.EKP Viljandi rajooni II konverentsi materjalid 1952.a. juulis.

6oo tuh. rbl. rohkem kui 195o.aastal .[1]

" Võrreldes 195o.aastaga tegi rajooni loomakasvatus edusamme. Veiste arv on kasvanud 2216 veise võrra. Sigu on juurde kasvanud 1286, lambaid üle 8oo, hobuste arv on suurenenud 2oo hobuse võrra, kodulindude arv on suurenenud üle 8ooo tibu ".[2]

Suurt abi osutasid meie rajoonile vennasvabariikide tööstusettevõtted.

Nii täienes 1951.aasta jooksul Viljandi Masina-traktorijaama masinapark kaheksa kodumaise traktori võrra, neist

kaks DT- 54 tüüpi traktorit,
neli KD- 35 tüüpi " ja
kaks S- 8o tüüpi "

Traktorite haakeinventar täienes 15 adra ja 9 kultivaatori, 2 rohuniitja ja ühe suure traktorireha võrra. Veel täienes masinapark 5 viljapeksumasina, 17 külvimasina ja 1 linakitkumismasina, 11 silopurustaja ja 7 kõrrekoorija võrra.

1951.aasta jooksul tuli traktorijaamale juurde 3 uut kombaini ja 1 veoauto.[3]

Teine rajoonis olev traktorijaam " Raudna " sai 1951. a. jooksul juurde 14 traktorit koos haakeinventariga.Peale selle sai traktorijaam 3 iseliikuvat kombaini, 2 linakitkumise masinat, 5 silopurustajat ja 2 rehepeksugarni-

---

1. EKP Viljandi rajooni II konverentsi materjalid, 1952. a. juulis.
2. Samas
3. " Tee Kommunismile " nr. 1. 1952.a.

tuuri.

Kõik see tehnika oli määratud kasutamiseks kolhoosipõldudel, põldude viljakuse ja kolhoside jõukuse tõstmiseks.

1951.aasta lõpul toimus rajooni esimene põllumajandusnäitus. Rajooni põllumajandusnäitus andis kujuka ülevaate rajooni põllumajanduse arengust. Tublide näitajate eest põllunduses ja loomakasvatuses, autasustati näituse komitee poolt majandeid ja eesrindlasi.

Nii määrati " Edasi " kolhoosi karjatalitaja S.Välis-te'le esimene auhind ja esimene preemia. "Linda " kolhoosi karjatalitaja L.Toomeojale määrati samuti esimene auhind ja esimene preemia kõrge piima väljalüpsi eest. " Kommunismi Teel" kolhoosi tallimees E.Kalam'ile määrati esimene auhind ja esimene preemia kuna ta sai temale kinnistatud kaheksalt tõumäralt kaheksa varssa ja kasvatas need loo %-liselt üles. Paaritas 65 mära, kellest tiinestus 8o%.

"Koidu " kolhoosi mesinik J.Männik'ule määrati kolmas auhind ja kolmas preemia.

Naiskombainer E.Otsman'ile anti esimene auhind ja esimene preemia, et ta koristas 4ol hektarit põldu. Rajooni põllumajandusnäituse komitee poolt autasustati 34 põllumajanduse eesrindlast.

Aruandekoosolekud kolhoosides andsid ülevaate tehtud tööst 1951.aastal.

Meie rajooni kolhoosid olid käinud läbi suure elutee. Liitunuina suureks ühispereks, saavutasid kolhoosid suure karjamajanduse tõusu, harisid üles sadu hektare uudis-

ja jäätmaid.

Kolhoosnikute aastane tasu, võrreldes endiste väikeste kolhoosidega, oli suurenenud. Nii said " Valguse" kolhoosis kolhoosnikud normipäeva eest 3,57 rbl.,2,o8 kg vilja ja o,5 kg koresööta. "Kommunismi Teel " kolhoosis anti ühe normipäeva kohta 2,75 rbl., 2,3 kg vilja , 1 kg kartuleid ja o,7 kg heinu.

"Edasi" kolhoosi lüpsja S.Väliste lüpsis igalt temale kinnistatud lehmalt keskmiselt 3113 kg piima. Ta töötas välja 925 normipäeva, mille eest sai rahas 2775 rubla ja 185o kg vilja.

Kalinini-nimelise kolhoosi lüpsjad-karjatalitajad said oma lüpsiplaani ületamise eest preemiaks: A.Raismaa, A.Saarepere ja A.Jõule vastavalt 15o, 15o ja 117 kg piima.

Eeltoodust nähtub,et rajooni põllumajanduses olid toimunud suured muudatused ning kolhoositalurahva paremik oli saavutanud häid töötulemusi.

Kuid saavutuste kõrval ei saa märkimata jätta ka puudusi. Loomakasvatuse arendamise plaani täitmise piduriteks oli terve rea kolhooside juhatuste pealiskaudne juhtimine ja väär tööstiil.

Nagu selgub Viljandi rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu (I koosseisu) V istungjärgule 1951.a. esitatud aruandest " 1951.a. riikliku loomakasvatuse plaani täitmisest, ühiskondliku karja kindlustamisest söötadega ja loomaruumide valmisolekust 1951./52.aasta talveperioodiks Viljandi rajooni kolhoosides ",oli riiklik loomakasvatuse 1951.aasta plaan seisuga 1.oktoobril veel 23 kolhoosis ühe või tei-

se loomaliigi osas täitmata, eriti aga kariloomade ja lehmade alal.

Nii oli kolhoosis " Rahu Eest " plaanis ettenähtud 44o kariloomast olemas 374, " Stalinlikus Sõpruses " 625 loomast oli olemas 551 karilooma. Sama kolhoosi lehmade plaan oli täidetud 88 %.

Millest on tingitud,et " Rahu Eest " kolhoos ei ole täitnud riikliku plaani ülesandeid loomade arvulises osas?

Kolhoos pidi omama 1.jaanuariks 1952.a. 44o karilooma . 1. jaanuaril 1951.a. omas kolhoos 332 pead, üheksa kuu jooksul kasvas juurde 14o pead, kusjuures osteti juurde 1o looma. Kokku teeks see 482 karilooma. See tähendab,et plaan oleks võinud olla täidetud. Kuid kolhoosi juhatuse ja loomakasvatusala töötajate hooletu suhtumise tagajärjel lasti hukkuda 11 looma, riiginormiks anti 3o pead ja nõndanimetatud kolhoosi sisemisteks tarvidusteks, see tähendab - tapeti ära, söödi ise ja müüdi turgudel 67 looma. Sellest tuletub 66-pealine puudujääk plaanist.

Loomade arvulise plaani mittetäitmise põhjuseks oli halb paaritusplaani täitmine. Nii oli 9 kuu jooksul paaritatud ainult 7o % lehmadest. Rajooni keskmine juurdekasv oli 1951.aastal iga loo lehma kohta ainult 73 vasikat.

Kolhoosis " Kajak " saadi loo lehmalt 97 vasikat,seevastu Moori kolhoosis ainult 6o vasikat.

Reas rajooni kolhoosides harrastati veel kulaklikku poliitikat, mis seisnes kariloomade ja lehmade varjamises.

Riiklikus aruandes mittenäidatud lehmade arvel suurendati piimatoodangut lehma kohta. Teisi loomi varjati sel-

leks,et neid oleks kergem maha sahkerdada.

Nii varjati " Edasi " kolhoosis 39 karilooma, nende hulgas 22 lehma.

Kui " Linda " kolhoosis lüpsti keskmiselt lehma kohta 9 kuu jooksul 3lo4 liitrit piima, siis samal ajavahemikul lüpsti " Esimese Mai " kolhoosis 9o4 liitrit piima. Aasta piimatoodangu plaanist täitis " Esimese Mai " kolhoos 1. oktoobriks ainult 39 %.

Milles oli asi ? Tingimused loomakasvatuseks olid rajoonis ühesugused, söödabaas samuti võrdne. Karjatõug ja tase oli samuti peaaegu ühesugune.Ka toimus kolhooside organiseerimine enam-vähem ühel ajal.

Milles on saladus ?

Kolhooside " Linda ", " Kommunismi Teel ","Edasi ", " Uus Tee " ja teiste eesrindlike kolhooside saladus piimatoodangu saavutamisel seisis selles,et nendes kolhoosides hoolitseti kolhooside juhatuste, farmijuhatajate ja lüpsjate-karjatalitajate poolt kolhoosi ühiskondliku karja eest.

Mahajäänud kolhoosides nagu " Esimene Mai","Koidula ", " Tulevik " ja teistes oli loomakasvatuse produktiivsuse küsimus jäetud omapead, saatuse hoolde.

Suuri raskusi oli rajoonis karja söötadega kindlustamisel talviseks perioodiks.

Rajooni kolhoosid täitsid 1951.a. heinavarumise plaani ainult 72,6 % ulatuses. Näiteks varus kolhoos " Koit "heina 16oo tonni asemel 98o tonni ja silo valmistati 8oo tonni asemel 531 tonni.

Heinaplaani ebarahuldava täitmise põhjuseks oli halb tööde organiseerimine, puudus huvitatuse printsiip. Samuti takistas heinatöid Tänassilma ja Kõpu jõgedes kõrge vee seis.

Suuri puudusi esines ehitustegevuse arendamises. Palavikulise kiirusega oli vaja lahendada olukord, kus kolhooside tootev kari asus 4o -6o kohas, seevastu töö venis " aega küll " meetodil.

Kolhooside juhatused ei taganud vajaliku arvu kolhoosnike osavõttu ehitustöödest. Raskusi oli tsentraliseeritud materjalide saamisega.

Eelpool toodud puudused võisid esineda ka põhjusel, et rajooni täitevkomitee ei kontrollinud küllalt järjekindlalt vastuvõetud otsuste täitmist, samuti halvasti oli organiseeritud rajoonis sotsialistlik võistlus kolhooside, farmide ja üksiktöötajate vahel.

27. veebruaril 1952.aastal toimus Eesti NSV esimene kolhooside esimeeste vabariiklik nõupidamine. Omas ettekandes EK(b)P Keskkomitee sekretär märkis neid uusi edusamme 1951.aastal põllumajanduses. " Kolhoosid ja sovhoosid tulid tunduvalt paremini kui 195o.aastal toime kõigi põllumajanduslike töödega. 1951.aastal suurenes külvipind 195o. aastaga võrreldes meie kolhoosides 17 protsenti. Traktorijaamad tegid kolhoosides kaks korda rohkem tööd kui 195o. aastal. Möödunud aastal suurenes tunduvalt loomade arv kolhoosides : veiste alal 24,2 %, sigade alal 38 %, lammaste alal 25,5 % võrra, lindude alal aga peaaegu kaks korda. Samal ajal suurenes loomade produktiivsus, eriti leh-

VILJANDI RAJOONI MAAKASUTUSED PEALE MAJANDITEVAHELISE MAA-KORRALDUSE LÄBIVIIMIST

MÕÕT 1:200 000

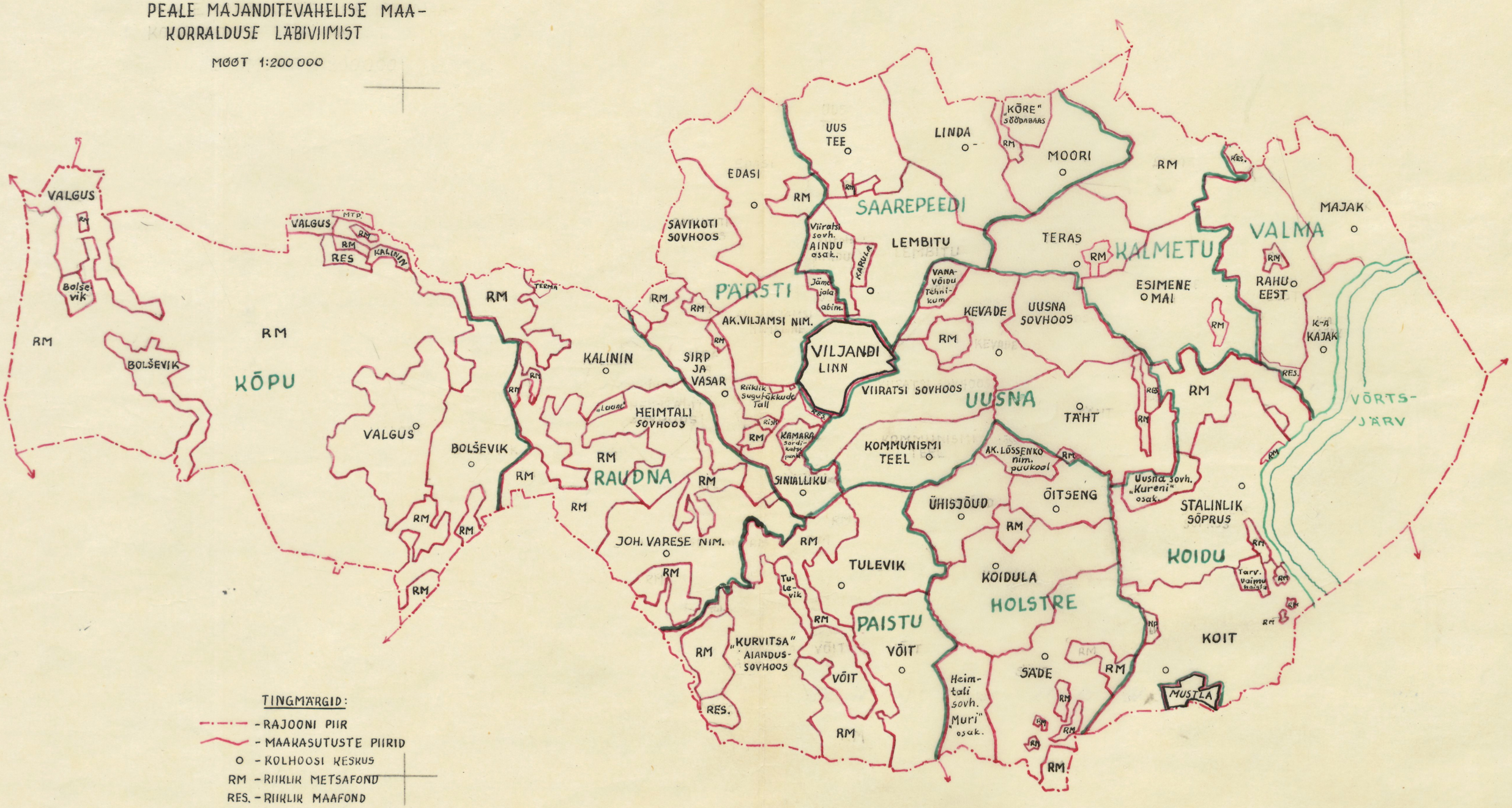

TINGMÄRGID:

- RAJOONI PIIR
- MAAKASUTUSTE PIIRID
- KOLHOOSI KESKUS
- RM – RIIKLIK METSAFOND
- RES. – RIIKLIK MAAFOND
- KÜLANÕUKOGUDE PIIRID

made piimaand."[1]

Ettekandes anti konkreetselt ka 1952.aasta ülesanded põllumajanduses: " suurendada külvipinda 7- 8 % võrreldes 1951.aastaga, kusjuures tuleb suurendada niisuguse tähtsa toidukultuuri, nagu nisu külvipinda 14 % võrra, tunduvalt tuleb suurendada kõigi teraviljakultuuride viljakust. Loomakasvatuse arendamise edasised ülesanded nõuavad söödakultuuride külvide suurendamist, mis 1952.aasta plaani kohaselt peavad andma 11 % juurdekasvu. 1952.aastal tuleb teostada kuivendustöid 33ooo hektari ulatuses ja pealt parandada heina- ja karjamaid 8oooo hektari.

Kolhoosides pidi toimuma ühisloomakasvatuse edasine suurenemine. Nii pidi veiste arv suurenema 15 %, sealhulgas lehmade arv 14 %, sigade arv 12 %, lammaste arv 5,5 % võrra. Üheaegselt sellega peab saavutama tõhusaid tulemusi karja produktiivsuse kasvu alal, lehmade piimaandi tuli suurendada ligi 2o % 1951.aasta piimatoodanguga võrreldes.[2]

Neid ülesandeid asus lahendama rajooni kolhoositalurahvas.

1952.aastaks oli täielikult lõpetatud Viljandi rajoonis nagu mujalgi kolhooside liitmine. 69 väikese kolhoosi asemele kujunes 29 elujõulist majandit.

Uute liitunud kolhooside maade suurused olid kujunenud

---

1. Eesti bolševik, Nr. 4, lhk. 9. 1952.a.

2. Eesti bolševik, Nr. 4, lhk. 9. 1952.a.

järgmisteks:

kokku põllu-,heina- ja karjamaad		kolhoosi
kuni	1000 ha	2
1001 -	1200 "	3
1201 -	1500 "	4
1501 -	2000 "	6
2001 -	3000 "	12
üle	3000 "	2

Kolhoose, kus põllumaad oli alla tuhande hektari oli 17 ja üle tuhande ha 12. Kui 1949. -1950.aastal oli rajoonis ainult 1 kolhoos, kus põllumaa suurus oli üle tuhande hektari, siis praegu näeme vastupidist pilti: alla tuhande hektari on rajooni jäänud ainult 2 kolhoosi.

Partei-,nõukogude ja põllumajandusorganite, samuti ka kolhooside esimeeste ja juhatuste ees seisis edasilükkamatu ülesanne - kindlustada kolhooside ühinemise esimese organisatsioonilise etapi tulemused ja bolševistlikult võidelda ühinenud kolhooside igakülgse organisatsioonilise, majandusliku ja poliitilise tugevdamise eest.

1952.aastal saadeti kolhoosi esimeesteks 12 partei ja nõukogude töötajat ning põllumajanduse spetsialisti, et kindlustada kolhoosides riigi ja partei poolt antud ülesannete täitmist, et tagada normipäeva kohta makstava naturaal-ja rahalise tasu suurenemine.

1952.aasta kevadised põllutööd viidi läbi veel enam organiseeritult kui 1951.aastal. Kui vaadelda kevadkülvi plaani täitmise kokkuvõtet rajooni kolhoosides seisuga 20. mail 1952.a.(%%-des plaanist), siis näeme, et suurem

osa kolhoose olid külvitööd põhiliselt lõpetanud.

Kolhoosid	Teravili	Suhkrupeet	Lina	Kartul
1. Sinialliku	loo,6	loo	loo	34,5
2. Säde	lo4,6	loo	lol,7	8,8
3. Teras	loo	loo	76,4	lo,o
4. Bolševik	88,4	loo	loo	47,7
5. Kommunismi Teel	99,5	loo	96,9	lo,6
6. Koit	89	loo	46,7	43,5
7. Kalinini nim.	loo	loo	loo	32,7

25.maiks oli põhimiselt külvitööd lõpetatud 2o rajooni kolhoosil.

Seltsimehed kolhoosnikud, traktoristid, agronoomid ja mehaanikud, teeme kõik,et meil ei oleks ühtki traktoristi, kes ei täidaks oma traktoril vahetusnorme! Sellise mobiliseeriva loosungiga saavutati kevadkülvitööde täitmine Viljandi MTJ kollektiivi poolt.

Pingsas brigaadidevahelises sotsialistlikus võistluses täitis Viljandi MTJ traktoristi sm. Porska brigaad endale võetud kohustused. 24.maiks täideti kõrgel agrotehnilisel tasemel läbiviidud kevadkülviplaan 149,2 %-liselt, künniplaan täideti 119 %, kultiveerimine 15o % ja randaalimine 115,3 % brigaadile antud plaanist.

Hästi täitis endale võetud sotsialistlikud kohustused ka " Koidu " kolhoosi teenindav traktoribrigaad. Külviplaan täideti lo7,3 %, künnis 127,8 %, kultiveerimises 174 % ja randaalimises 125,6 % plaanist.

Analüüsides viie kuu plaani täitmist loomakasvatuse

alal rajooni kolhoosides näeme,et plaani täitmine on kulgenud rahuldavalt. Hobuste osas on plaan 6 % -liselt ja lammaste osas 46 %-liselt ületatud, sigade osas loo %-liselt täidetud.

Rajooni kolhoosidest oli loomakasvatuse plaani täitnud 26 kolhoosi. Veisekasvatuse plaani täitsid 13 kolhoosi,seakasvatuse plaani 17 kolhoosi, lambakasvatuse plaani aga kõik kolhoosid.

Individuaalselt olid rajoonis loomakasvatuse alal hästi töötanud järgmised lüpsjad- karjatalitajad :

Lüpsja-karjatalitaja	Iga lehma kohta keskmiselt välja lüpstud piima	Kolhoos
I. Adulas	1o77 liitrit	Ühisjõud
L. Tuisk	1o51 "	Bolševik
H. Soo	1o72 "	Bolševik
S. Paap	1151 "	Edasi
S. Väliste	1171 "	Edasi

Aasta-aastalt laienes rajooni kolhoosides ehitustegevus. Kõigi nõukogude eesrindliku zootehnika reeglite järgi loodi loomadele eeskujulikud pidamistingimused,rajati kolhoosikeskusi.

195o.aastal ei püstitatud rajoonis ühtki uusehitust, küll ehitati ümber ja remonditi vanu loomakasvatushooneid.

1951.aastal rajati vanade hoonete ümberehitamise ja remontimise kõrval juba uusi karjalautu, sigalaid, talle jne. Head pidamistingimused loodi 761 noorloomale, 1992

seale, 72o lambale, 1261o linnule, 325 hobusele ja 1112 veisele.[1]

1952.aastal ehitati peamiselt uusi loomakasvatushooneid, kolhoosides suurendati ehitusbrigaade, muretseti ehitusmaterjali ja aasta lõpuks valmisid veiselaudad 1267 veisele, sigalad 62o seale, lambalaudad 6oo lambale, tallid 8o hobusele ja kanalad 45oo linnule. Peale selle ehitati silototne, kasvuhooneid ja muid majapidamishooneid.

Rajooni kolhooside majandusliku arengu kasvu aitasid tõsta 195o.a. traktorijaamade juurde loodud poliitilised osakonnad.

Traktorijaamade poliitiliste osakondade töötajad pidasid meeles partei ülesannet selle kohta,et kolhoosikord ei vähenda,vaid suurendab partei ja valitsuse hoolt ning vastutust põllumajanduse arendamise eest.

Viljandi ja Raudna MTJ-ide juurde loodud poliitiliste osakondade ülemad ja töötajad võtsid aktiivselt osa põllumajandusartellide elust, aitasid kolhooside juhatustel õigesti paigutada jõude, parandasid töökorraldust ja distsipliini, aitasid rakendada teaduse saavutusi ja põllumajanduse eesrindlaste kogemusi.Poliitosakondade poolt anti välja ajalehed, mis valgustasid eesrindlaste saavutusi, vahetasid kogemusi ja kritiseerisid ning piitsutasid mahajääjaid.

Suure töö tegid poliitilised osakonnad parteitöö tugevdamisel maal.

Traktorijaamade poliitilised osakonnad abistasid partei rajoonikomiteed parteiorganisatsioonide loomisel 3 kol-

1. 1957.a. rajooni kolhooside aastaarnannete kvond.

hoosis.

Poliitiliste osakondade töö tulemusena elavnes märgatavalt parteiorganisatsioonide tegevus maal.

1952.aastal töötas maal kolm korda rohkem kommuniste kui 1950.aastal. Samuti kasvas kommunistlike noorte arv maal üle kahe korra.

Tõmmata kolhoosnikud kaasa ühiskondlikku tegevusse, poliitilisse ellu, ise aktiivselt osa võtta kolhooside ja riiklikust ülesehitustööst, tõsta maatöötajate sotsialistlikku teadlikkust, sisendada nendele kommunistlikku maailmavaadet - selline oli traktorijaamade poliitiliste osakondade ülitähtis ülesanne, seda taotles kogu nende tegevus kolhoosiküla töötajate hulgas.

Tänu sotsialistliku võistluse rakendamisele saavutas rajooni kolhoositalurahvas hinnatavaid võite põllumajanduses.

Külvipind suurenes 1951.aastaga võrreldes 11.7 %. Suurenes teravilja ja teiste põllumajanduslike kultuuride kogusaak. Teraviljade hektarisaagid suurenesid 24 -26 % võrra.

Loomade arv rajoonis oli 1951.aastaga võrreldes tublisti suurenenud. Veiste arv suurenes 33 %, lehmade arv 11%, sigade arv 57 %, lammaste arv 23 % ja kodulindude arv 9o % võrra.[1]

Loomakasvatuse, põllunduse kui ka teiste majandusharude pideva kasvu tulemusena aasta-aastalt suurenesid kolhooside sissetulekud.

1. EKP Viljandi raporti III konverentsi 1953.a. 21.-22.nov.

" Juba 1952.aasta 9 kuuga oli laekunud sama palju tulusid kui laekus 1951.aasta jooksul. "[1]

" Kolhooside sissetulekud tõusid võrreldes 1950.aastaga järgmiselt: 1951.aastal 1,4 miljonit ja 1952.aastal 3,1 miljonit rbl. "[2]

" Riiklikud müügikohustused ületati tunduvalt võrreldes 1951.aastaga."[3]

" Nii laekus 2305 tonni teravilja, 92 tonni liha, 1074 tonni piima ja 372000 muna rohkem kui 1951.aastal."[4]

Need andmed tõestasid, et kogu rajooni põllumajandus liikus kiiresti ja kindlalt tõusuteed ja et kollektiviseerimine oli ainuõige meetod meie põllumajanduse viimiseks avarale arenguteele ja töötava talurahva jõukale ning kultuursele elujärjele.

Näitena võtame " Bolševiku " kolhoosi jõukuse tõusu vaatluse alla.

" Bolševiku " kolhoosi loomakasvatus oli kolhoosi asutamisest alates teinud pidevalt edusamme. Võrreldes 1952. aasta saavutusi 1949.aasta näitajatega, saame järgmise pildi: veiste arv oli kasvanud 155 %, lehmade arv 37 %, sigade arv 2027 %, emiste arv 860 %, lammaste arv 437 %,

---

1. EKP Viljandi rajooni III konverents 1953.a. 21 - 22.nov.
2. Samas
3. Samas
4. Samas

kodulindude arv 3952 % ja hobuste arv 22 %.

1952.aasta kümne kuuga sündis 1949.aastaga võrreldes rohkem: vasikaid 234 % ja põrsaid 1523 %.

1952.a. lo kuu jooksul saadi loo lehma kohta 91 vasikat ja iga täiskasvanud emise kohta 14 põrsast. 1949.aastal saadi aga loo lehma kohta ainult 48 vasikat ja iga täiskasvanud emise kohta 5 põrsast.

Tunduvalt oli kasvanud kolhoosi toodang loomakasvatuses: 1949.aastal oli keskmine väljalüps 1160 kg piima ühe lehma kohta, 1952.aastal tõusis aga keskmine väljalüps ühe lehma kohta 1864 kg. Piima üldtoodang 1949.aastaga võrreldes oli kasvanud 96 %, villa üldtoodang 331 %, kanamunade toodang 667 %, lihatoodang 485 %.

Koos toodangu suurenemisega olid kasvanud tulud loomakasvatusest 174 % võrra.

Need arvud näitasid,et peale veisekasvatusfarmi oli kolhoosis pühendatud erilist tähelepanu ka teiste farmide arendamisele ning nende toodangu ja tulukuse suurendamisele. Nii kasvasid tulud seafarmist 7-kordseks

linnufarmist 11-kordseks

lambafarmist 23-kordseks

ja hobufarmist ligi loo-kordseks.

Koos loomakasvatuse arenguga oli kasvanud põllukultuuride all olev pind ja põldude viljakus, mis kindlustas kolhoosi üldise tulukuse suurenemise, jagamata fondi suuremate summade eraldamise ja kolhoosnikutele antava rahalise tasu kasvu. Jagamatusse fondi eraldati 1952.aastal 1949.aastast rohkem 269 %. Avanssi anti 1949.aastal 116623 rubla, 1952. aastal aga 336360 rubla.

Jagamata fondi summade arvel sai kolhoos osta terve rea põllumajanduslikku inventari, ehitada tootmishooneid ja parandada produktiivkarja. Nii osteti juurde 3 autot, 2 mootorit, 2 viljapeksumasinat, 1 lokomobiil, 1 saekaater ja palju muid väiksemaid mehhanisme ja seadeldisi. Jagamata fondi summade arvel ehitati uus sigala loo seale, viljaait 4oo tonni vilja jaoks, ehitamisel oli laut 124 veisele ning alustati uue kanala ehitustöid 5oo kanale. 1.

Need arvud näitasid kolhoosi kollektiivi võitlust viienda viisaastaku ülesannete täitmise eest.

1952.aasta oktoobris toimus ÜK(b)P XIX kongress. Viimane kinnitas NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani aastaiks 1951- 1955.

ÜK(b)P KK direktiivides uue viisaastaku plaani kohta on öeldud : "Peaülesandeks põllumajanduse alal jääb ka edaspidi kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse tõstmine, ühisloomade arvu edasine suurendamine ja nende produktiivsuse samaaegne tunduv tõstmine,põllunduse ja loomakasvatuse kogu-ja kaubatoodangu suurendamine kolhooside ühismajapidamise edasise kindlustamise ja arendamise, sovhooside ja traktorijaamade töö parandamise teel põllumajanduses eesrindliku tehnika ja agrokultuuri juurutamise alusel. " 2

Viiendal viisaastakul pidid vabariigi kolhoosides külvipinnad suurenema 35 % võrra. Kui arvestada,et 1951. aastal, viisaastaku esimesel aastal, kasvas külvipind kol-

---

1. " Tee Kommunismile " Nr. 135. 23.dets. 1952.a.
2. „Tee Kommunismile" № 102. 23.aug. 1952.a.

hoosides 15 % ja 1952.aastal ligi 23 % 195o.aastaga võrreldes, siis oli ilmne,et kolhoosid tulevad viisaastaku külvipindade suurendamise ülesandega vabalt toime.

Meie vabariigis tuli erilist tähelepanu pöörata nisu kasvatamisele. Viimase külvipinda tuli suurendada 5o %. 1,5 korda tuli suurendada tehniliste kultuuride, lina ja suhkrupeedi ning kartuli ja aedvilja külvipinda.

Meie vabariigi põllumajanduse peamiseks tootmisharuks oli loomakasvatus. Partei XIX kongressi direktiivides oli otseselt öeldud, et Eesti NSV-s tuleb kindlustada suure produktiivsusega loomakasvatuse, eriti piimakarja ja sigade kasvatamise edasiarendamine.

Viisaastaku lõpuks suureneb loomade arv 7o % võrra, keskmine väljalüps ühe lehma kohta peab tõusma 24oo- 26oo kg, sigade arv kolhoosides peab kahekordistuma, kodulindude arv suurenema 3 korda. Need olid ülesanded mille täitmisele asusid ka Viljandi rajooni kolhoositalurahvas ja põllumajanduse spetsialistid.

1953.aasta aprillis toimus rajooni põllumajanduse eesrindlaste nõupidamine. Nõupidamise tööloosungiks oli : "Meie eesmärgiks on tõsta kõik põllumajanduse alal töötajad eesrindlaste tasemele."

Omas ettekandes Viljandi Rajooni TSN Täitevkomitee esimees märkis,et põllumajandustööde mehhaniseerimise tase on võrreldes 195o.aastaga tõusnud 63 %. Kolhoosides,kus kasutati kõiki agrotehnilisi võtteid, saavutati tootmises kõrgeid näitajaid." Ühisjõu" kolhoosis saadi talinisu 17,6 ts ja suvinisu 18,6 ts hektarilt. Kolhoos ületas külviplaa-

ni; täitis loomakasvatuse riiklikud plaanid ja ületas tunduvalt ka produktiivsuse plaani. Sarnaseid näitajaid võiks tuua terve rea rajooni kolhooside kohta.

Nõupidamisel võtsid sõna " Koidu " kolhoosi veisefarmi juhataja Jüri Priidel, "Bolševiku " kolhoosi lüpsja-karjatalitaja Alma Juhkam, "Ühisjõu" kolhoosi veisefarmi juhataja Rudolf Viil, Raudna kolhoosi I põllundusbrigaadi brigadir Jüri Tamm, " Valguse " kolhoosi teenindava traktoribrigaadi liige Jaan Tomson, "Bolševiku", "Koidu" ning " Sirbi ja Vasara " kolhooside esimehed. Oma sõnavõttudes andsid nad edasi kogemusi töös, rääkisid saavutustest ja ülesannetest mis tuleb lahendada, et kõik oleksid eesrindlased ja kolhoosid jõukad.

Uute ülesannete edukas lahendamine aga olenes kaadrist. Kes juhib kolhoosi, farmi või brigaadi ja kuidas ta juhib ?

Kolhoosikorra võit avas töötavate talupoegade laiadele massidele piiramatud võimalused nende poliitiliseks ja kultuuriliseks kasvuks, tõstis nende hulgast esile kümneid tuhandeid põllumajanduse eesrindlasi, kes oma praktilises töös näitasid ustavust nõukogude korrale ja aktiivselt võtsid osa kommunistlikust ülesehitustööst.

1953.aasta algul töötas rajoonis 45 põllumajanduse spetsialisti, nendest 15 agronoomi, 5 veterinaararsti, 16 zootehnikut, 29 kolhoosi esimeest, kellest 9 omas põllumajandusliku erihariduse.

Seoses põllumajanduse mehhaniseerimise arenguga oli kolhoosikülas kolhoosnikute hulgast kasvanud uus mehhani-

saatorite kaader. Rajoonis töötasid ligi 2oo traktoristi, 16 mehaanikut, 15 kombainerit, kellest paremad olid Jaan Tomson, Otsman ja Lükk.

Põllundusbrigaadide brigadiridena töötasid 82 kolhoosnikut, kellest parimad olid sm. Piiroja Kalinini -nimelisest kolhoosist, sm. Kõss " Kommunismi Teel " kolhoosist, sm. Voll "Sirbi ja Vasara " kolhoosist ja rida teisi.

63 inimest töötasid loomakasvatusfarmide juhatajatena, nendest parimad olid sm-d R.Viil "Ühisjõu" kolhoosist, M.Tasane "Bolševiku" kolhoosist, A.Jagor " Edasi " kolhoosist ja palju teisi.

Meie töötava talurahva hulgast kerkisid esile andekate juhtidena paljude kolhooside esimehed, nagu sm-d Karl Kukk, Arnold Rohtla, Viktor Makejev, Kristjan Peek ja teisi.

Eesti NSV, sealhulgas ka Viljandi rajooni ette püstitas NLKP XIX kongress uued ülesanded. Direktiivides oli öeldud: "Kindlustada Leedu NSV-s, Läti NSV-s ja Eesti NSV-s suure produktiivsusega loomakasvatuse, eriti piimakarja ja sigade kasvatamise edasiarendamine." [1]

Selleks, et edukalt lahendada need ülesanded, tuli lahendada loomakasvatuse arendamist takistav tegur - luua kindel söödabaas kõigis kolhoosides. Rikkaliku söödabaasi väljakujundamine oli peamine tingimus, ilma milleta ei olnud võimalik loomade arvu suurendamine, kvaliteedi massiline parandamine ja produktiivsuse tõstmine.

---

1. Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaiks 1951.-1955, lhk. 15. Tallinn 1952.a.

1952.a. sügis-talve perioodi elas rajooni loomakasvatus üle väga raskete tagajärgedega. Viljandi Rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu (II koosseisu) teisel istungjärgul 3o. märtsil 1953.a. sõnavõtnud saadik Mitšurov märkis: " 1952.a. hukkus rajoonis 15oo looma, mille kogukahju tuleb hinnata 1,5 milj. rublale. Hukkunud loomade arvel saamatajäänud produktiivsust tuleb samuti hinnata 1,5 milj. rublale. Seega kogu kahju 3 milj. rubla. Selle summaga oleksime võinud ehitada kuus kolhoosi karjalauta. Kolhoosnikute tööpäevadele seda summat jagades saaksime iga tööpäeva kohta lisaks ühe rubla." [1]

Rajooni partei ja nõukogude ning kolhooside töötajad asusid otsustavalt parandama neid puudusi, et mitte lubada enam sarnast rahvamajanduse suurt kahju.

Samal istungjärgul, valimisringkonna nr. 21 saadik sm. K.Kukk märkis omas sõnavõtus "et vaatamata raskustele on "Bolševiku" kolhoos veiste osas suutnud toime tulla. Mai lõpuks täidame piima lüpsiplaanist 35 %." [2]

"Bolševiku" kolhoosi lüpsjad-karjatalitajad tulid toime oma ülesannetega. Nii oli karjatalitaja A.Smith oma grupi lehmadelt lüpsnud 9oo kg piima, H.Raid 825 kg.

Suurte jõupingutuste tulemusena tõusis rajoonis esikohale piima-ja munatoodangu poolest "Ühisjõu " kolhoos.

"Kommunismi Teel " kolhoosis organiseeriti veiste suvine karjatamine, mis tagas toodangu tõusu.

---

1. Viljandi raj. TSN (II koosseisu) II istungjärk, 3o.märtsil 1953.a. materjalid.
2. Samas

Rajooni 2 MTJ ja MMJaamad täitsid oma ülesandeid maaparandustööde osas märksa paremini." Võrreldes 1952.aastaga oli maaparandustööde maht rajoonis kasvanud 3o %."[1]

Selleks, et tagada ühisloomakasvatusele kindel söödabaas, tuli lahendada veel teine probleem - taimekasvatuse saagisuse järsk tõus.

Olles pingsas brigaadide-ja kolhoosidevahelises sotsialistlikus võistluses, saavutasid kolhoosid hinnatavaid tulemusi. Õigesti kasutades agrotehnilisi võtteid ning hoole ja armastusega oma töö juures olles, saavutas "Kommunismi Teel " kolhoosi brigadir H.Kõss 23 ha suuruselt nisupõllult keskmise saagi 17,6 ts. ha-lt. "Kevade " kolhoosi põllutööbrigadir sm. Kala 23 ha suuruselt kartulipõllult keskmiselt 165 ts ha-lt ja terve rida teisi.

Kahjuks sarnaseid näiteid ei saa tuua kõikide rajooni kolhooside kohta.

Teravilja keskmine saak 1 ha-lt tsentnerites.

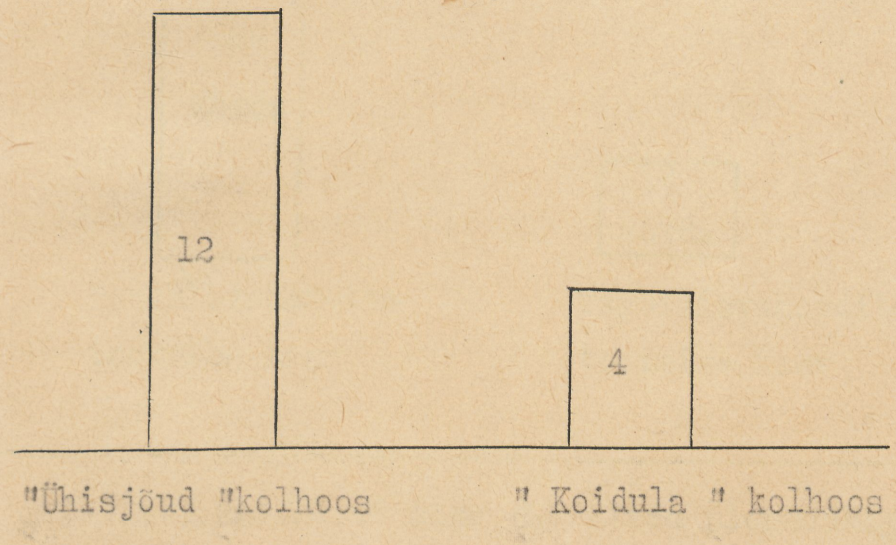

1. " Tee Kommunismile " nr. 1o3, 1953.a.

Nende kahe kolhoosi keskmist teraviljatoodangut võrreldes võime öelda,et.rajoonis on suured ammendamatud reservid ning ülesanne seisabki selles,et viia mahajäänud kolhoosid eesrindlaste tasemele.

NSV Liidu Ülemnõukogu V istungjärk ja NLKP Keskkomitee septembripleenum seadsid meie põllumajanduse ette uued pakilised ülesanded - anda elanikkonnale rohkem loomsaadusi ja juurvilja,et rahuldada elanikkonna järjest kasvavaid vajadusi. Sm.Malenkov oma kõnes NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul märkis: " Nüüd on meil rasketööstuse arendamises saavutatud edusammude baasil olemas kõik tingimused selleks,et organiseerida rahva tarbeesemete tootmise järsku tõusu " [1]

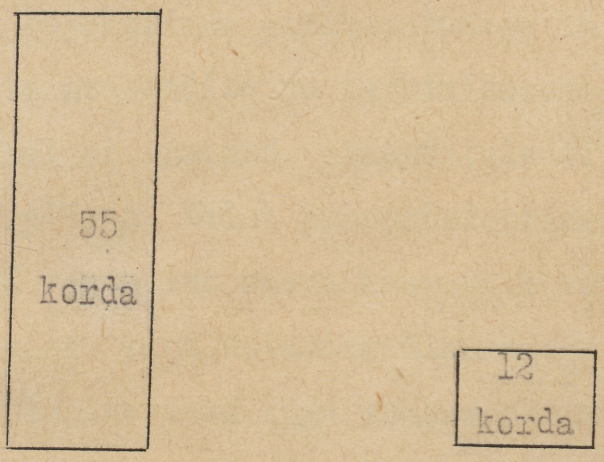

Tootmisvahendite tootmise kasv

Tarbimisvahendite tootmise kasv

---

1. G.Malenkovi kõne NSV Liidu Ülemnõukogu viiendal istungjärgul 8.aug. 1953.a.

Sellest diagrammist nähtub,et tootmisvahendite tootmine on märksa ulatuslikumalt kasvanud kui tarbimisvahendite tootmine.

Kui vaadelda edasi siis näeme,et ka 1953.a. moodustas tootmisvahendite toodang 7o % ja tarbimisesemete toodang 3o % kogu tööstustoodangust.

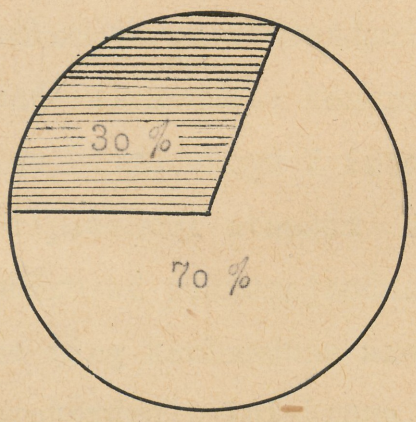

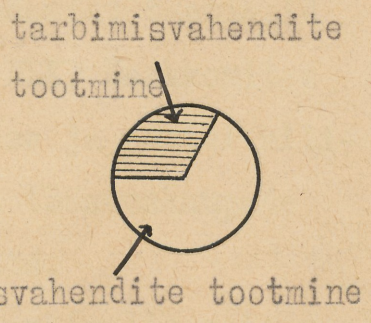

Neid objektiivse paratamatusega kujunenud proportsioone tootmisvahendite ja tarbimisesemete tootmise kasvutempo vahel ei saanud praegustele tingimustele enam vastavaiks pidada. Neist proportsioonidest kinnipidamine oleks olnud vastuolus rahva kasvavate vajaduste maksimaalse rahuldamise kindlustamise ülesandega. Etapil, kus võimas industriaalne baas kogu rahvamajandusele oli loodud, kerkis täie teravusega päevakorda selle baasi kasutamine rahvatarbekaupade tootmise järsuks suurendamiseks. Esmakordselt nõukogude võimu aastate jooksul oli loodud objektiivne võimalus kergetööstuse ja rahvatarbekaupade tootmise forsseeritud arendamiseks. Ülesanne seisis selles,et rasketööstuse edasiarendamise kõrval forsseerida rahva ainelise ja kultuurilise elutaseme tõusu ning lä-

hema 2-3 aasta jooksul rikkalikult rahuldada elanikkonda kõigi vajalike rahvatarbekaupadega.

Sotsialismilt kommunismile järk-järgulise ülemineku praeguse etapi otsustavaks lüliks, millest sõltuvad nii linnaelanike materiaalse heaolu kindlustamine kui ka kolhoositalurahva elutaseme parandamine, on põllumajanduse kiire arendamine ning selle alusel tööstus-ja toidukaupade tootmise järsk suurendamine.

Nende ülesannete konkreetset lahendamist taotlesid NSV Liidu Ülemnõukogu V istungjärgu ja NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsused ning valitsuse ja partei hilisemad määrused põllumajanduse, toidu-ja tööstuskaupade tootmise ning kaubanduse arendamise kohta.

Esmakordselt inimkonna ajaloos oli võimalik meie maal võtta päevakorda elanikkonna toiduainetega varustamise kindlustamine teaduslikult põhjendatud normide alusel. Seda ei suuda kindlustada kapitalistlik majandussüsteem, kus valitseb töötava rahva absoluutse ja suhtelise vaesumise seadus.

Septembripleenum püstitas ülesande, et parandada elanikkonna tarbimise struktuuri peamiselt loomakasvatussaaduste ja köögivilja tootmise suurendamise arvel.

Et elanikkonna tarvidused piima ja piimasaaduste järele täielikult rahuldada, tuli saada kõigi meie maal olemasolevate põllu-, heina-ja karjamaade iga loo hektari kohta 26o tsentnerit piima. Selleks aga, et saada 26o tsentnerit piima, tuleb omada põllumaade, heina-ja karjamaade iga loo hektari kohta vähemalt lo lehma, kusjuures keskmi-

ne piimatoodang lehma kohta peab olema 25oo- 26oo kilogrammi aastas.

Ülesanne seisis selles,et rahuldada elanikkonna vajadus liha ja lihasaaduste järele. Selleks oli vaja kõigi põllumaade, heina-ja karjamaade iga loo hektari kohta saada 27 tsentnerit liha. Sealjuures tuleb intensiivselt arendada seakasvatust ja saada põllumaa iga loo hektari kohta vähemalt 3o tsentnerit sealiha.

Põllumaa iga loo hektari kohta tuleb omada 34o kana, munatoodanguga vähemalt 11o muna aastas.

Nende ülesannete täitmine olenes juhtimisest ja parteiorganisatsioonide organisatsioonilisest tööst.

Ülesannete reaalsuse kinnitamiseks toome näiteid meie rajooni kolhooside kohta:

Põllu ,heina-ja karjamaade loo hektari kohta	Tuleb omada meie maal elanikkonna tarbimise rahuldamiseks,teaduslikult põhjendatud normide järgi	Oli olemas kolhoosis "Kommunismi Teel"
Veiseid	2o	26.2
sealhulgas lehmi	1o	1o.6
Liha(tapakaalus tsentnerit)	27	2o.3
Piimatoodang(tsentnerit)	26o	251
Keskmist piimatoodangut ühe lehma kohta (kilogrammi)	25oo -26oo	2o62

Me näeme,et oma ülesannetega on enam-vähem toime tul-

nud mitmed kolhoosid , nagu " Kommunismi Teel", " Edasi", "Bolševik " jt. Siit võime teha järelduse, et selle ülesande täitmine on lähema 2-3 aasta jooksul jõukohane samuti teistele kolhoosidele - igale kolhoosile. Kui aga kõik kolhoosid need ülesanded täidavad, järelikult ka põllumajandussaaduste külluse loomise probleem oleks lahendatud .

Sotsialistlikul põllumajandusel on olemas kõik võimalused selleks,et kõige lühema ajaga lahendada nõukogude rahva toiduainetega ja tööstuse toorainega täieliku varustamise ülesanne.

"Koit" kolhoosi eesrindlik lüpsja-karjatalitaja

Pelageja Järvekülg

Nende ülesannete täitmise kindlustamiseks oli vaja tugevdada kolhoose organisatsiooniliselt ja majanduslikult.

Viljandi rajooni parteiorganisatsioon asus kolhoose organisatsiooniliselt kindlustama. 1953.a. lõpuks saadeti kolhoosidesse esimeesteks, agronoomideks, zootehnikuteks 39 kommunisti, komsomoli ja spetsialisti.

Rahva üha kasvavaid vajadusi arvestades püstitas NLKP Keskkomitee septembripleenum teise tähtsama ülesandena põllumajanduse alal näha ette kartulite ja köögiviljа tootmise suurendamine. Vajadus nende saaduste järele oli kasvanud linnade kasvu ja tarbimisstruktuuri muutumise tõttu, samal ajal aga pole nende saaduste toodang vastavalt kasvanud. See avaldas ebasoodsat mõju mitte ainult elanikkonna varustamisele nende saadustega, vaid ka põllumajandussaadusi töötlevale tööstusele ning loomakasvatuse söödabaasile. Kartuli-ja köögiviljakasvatuse mahajäämust, nagu kogu loomakasvatuse mahajäämustki, põhjustas seniajani tunduvalt selle ala vähene majanduslik tasuvus, vähene materiaalne stimuleerimine.

Septembripleenumi otsuses nähti ette selle lõigu parandamise abinõudena varumis-ja kokkuostuhindade tõstmine, tööde mehhaniseerimine, agrotehnika parandamine ja seemneküsimuse lahendamine.

Töötajate pidevaks varustamiseks köögiviljaga oli vähe avamaa köögiviljakasvatuse arendamisest. Selleks,et elanikkonda varustada väärtusliku ja vitamiinirikka värske köögiviljaga võimalikult pikema perioodi vältel, oli vaja arendada lava-ja kasvuhoonemajandust köögiviljade

kasvatamiseks kogu aasta jooksul.

Viljandi linna lähedased kolhoosid, nagu " Kevade", "Sirp ja Vasar", "Lembitu" ja teised asusid kolhoosi aianduse arendamisele. Ehitati kasvuhooneid , muretseti lavaraame, kus kasvatati miljoneid taimi ja varajast köögivilja elanikkonnale turustamiseks.

Hästi majandatud, hoolsate aednike juhtimisel saadi aianditest suurt tulu. Nii sai " Kevade " kolhoos 1953. aastal aiandist tulu üle 112ooo rubla. 1955.aastal tulu aga veelgi kasvas.

Allpool antud diagrammis on kujukalt näha " Sirbi ja Vasara" kolhoosi aiandist saadud tulud (tuhandetes rublades):

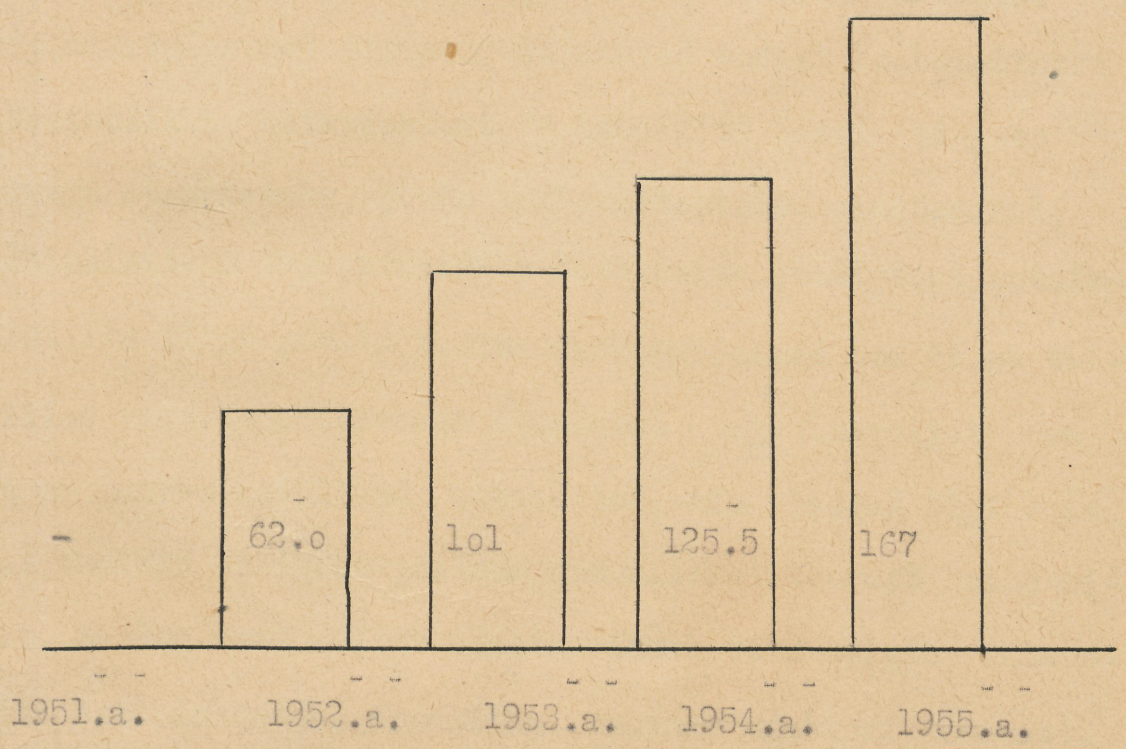

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus annavad

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

pidevalt meie kolhoosidele määratusuurt abi ja teevad suurt tööd kolhooside poliitiliseks ja organisatsioonilis-majanduslikuks tugevdamiseks, põllumajanduse tehniliseks varustamiseks.

Sotsialistliku põllumajanduse suurte edusammude aluseks, kolhoositootmise kiire kasvutempo kindlustamise peamiseks vahendiks , on põllumajanduse varustamine esmaklassilise masinatehnikaga.

Kolhoosides tehakse kõik põhilised põllutööd traktorite, kombainide ja teiste põllutöömasinatega. Need masinad on koondatud riiklikesse masina-traktorijaamadesse, kes annavad suurt abi sotsialistliku põllunduse ja loomakasvatuse tõstmisel.

Masina-traktorijaamad, öeldakse NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuses, kujutavad endast kolhoosikorra tööstuslikku, materiaalset ja tehnilist baasi ning on praegu otsustavaks jõuks kolhoositootmise arendamisel, tähtsaimateks tugipunktideks kolhooside juhtimisel sotsialistliku riigi poolt. Masina-traktorijaamad oma kõrge tehnilise varustuse tasemega etendavad organiseerivat osa ja on suured riiklikud ettevõtted, mis teevad ligi kolm neljandikku kõigist põllumajanduslikest töödest kolhoosides. Sellepärast sõltub edasine järsk tõus kõigis kolhooside tootmisharudes enneköike masina- traktorijaamadest.

Kuidas arenes ja kasvas Viljandi rajooni masina-

traktorijaamades tehnika ja tehtud tööde maht, seda näeme allpool toodud andmetes Viljandi MTJ kohta :

Traktorid 15 HJ-le ümber arvestatud

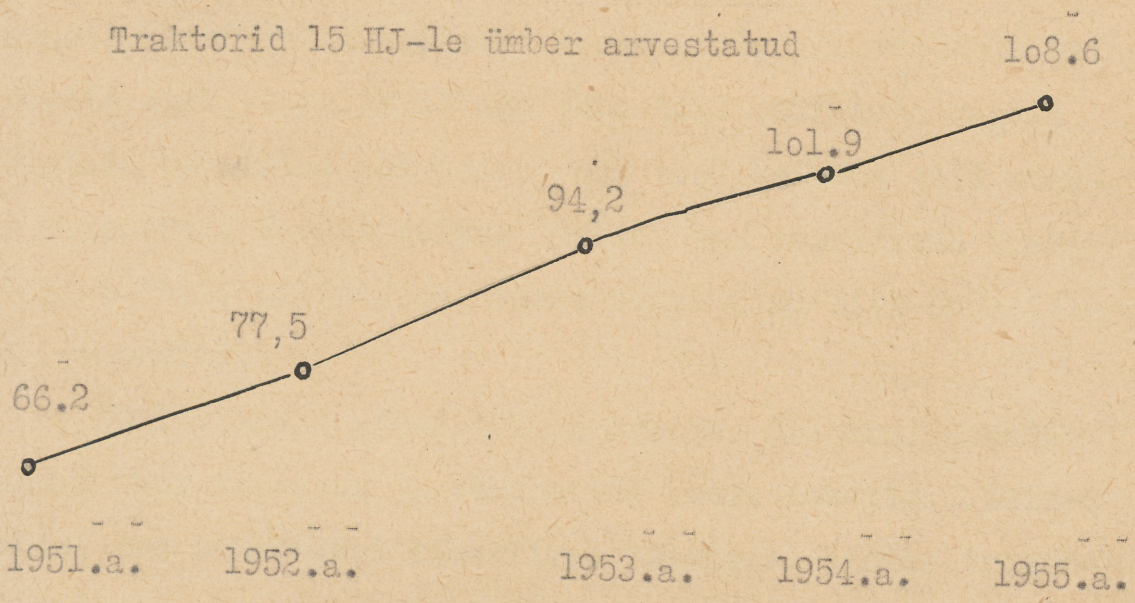

Põllutööde mahtu ja kasvu näeme järgmiselt:
(tuhandetes hektarites)

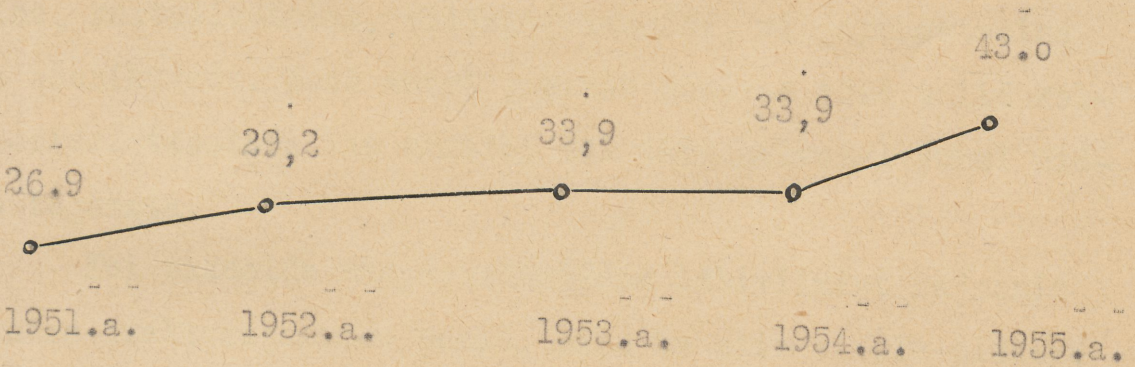

Tabelitest nähtub ,et võrreldes 1951.aastaga suurenes masina-traktorijaama traktoripark ja põllutööde maht 1955.aastaks 35 % ulatuses.

Rajooni põllunduse ja loomakasvatuse ning kolhoosnikute poliitilise kasvatuse osas on traktorijaamad ära teinud suure töö. See töö aga oleks olnud veelgi viljakam, kui ei oleks esinenud traktorijaamade töös nii suuri puudusi.

Nii teostati traktorite remont aasta-aastalt halvakvaliteediliselt. Esines fakte, kus "remonditud" traktor suunati kinnistatud kolhoosi kevadistele põllutöödele kui töövõimeline, tegelikult aga juba teel tuli seda sageli abistada tehnilise abi poolt, ehk veel halvem- tuli uuesti remontida. Samuti esines fakte, kus remonditud traktoril töötati põllutöödel vaevu nädal ning siis seda jälle remonditi.

Kuni viimase ajani esines masina- traktorijaamade kaadri suur voolavus ja vähene töö noore kaadriga. Esines fakte, kus traktorist kibekiirel külviajal jättis traktori põllule, ise aga läks linna või viitis aega joomisega.

Traktorijaamade süü läbi jäid kolhoosides täitmata suurt jõukulu nõudvad tööd, nagu heinaniitmine, linakitkumine, kartulivõtmine, viljakuivatamine, viljapuhastamine ja sõnnikuvedu. Need suurt jõukulu nõudvad tööd tulid kolhoosidel teostada kas käsitsi või jäid halvemal juhul üldse tegemata.

Kui vaadelda maaparandustööde läbiviimist rajoonis masina-traktorijaamade poolt, siis ka siin ei ole olukord parem. Esimese tuhinaga asuti põllult kivide veole, kuna see töö täitis hästi pehmekünni hektarite plaani, selle asemel,et asuda maaparandustööde teostamisele kolhoosides. Ja kuigi seda teostati, siis ei viidud tööd lõpuni. Muld on jäänud kraavi ääres laiali ajamata, kraaviotsad on ühendamata omavahel ja suuremate magistraalidega.

Ühe sõnaga: töö tehti, kolhoosid raha maksid, aga kasutada neid maid ei saadud.

Kuigi NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuse kohaselt suurendati masina-traktorijaamade koosseise zootehnikute, mehhaanikute ja agronoomidega, siiski reageeriti pleenumi otsusele tegelikult väga aeglaselt.

Nii arutas Viljandi Rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu istungjärk 1954.a. jaanuarikuus Viljandi MTJ 1953.a. traktoritööde plaani täitmist, kus sõnavõtjad märkisid, et MTJ pole veel alustanud sõnniku ning virtsa väljavedu karja-ja heinamaade pealtparandamiseks. Märgiti ka traktoripargi halba ettevalmistamist ja remonditööde mittegraafikupärast kulgu

Hiljem selgus,et " Kevade " kolhoosi suunatud traktor läks teel kolm korda katki. Kontrollimisel avastati, et traktoril oli laagrite asemel tühi koht.

See näitas veel kord vähest vastutust ja kontrollimise puudumist MTJ juhtkonna poolt.

Septembripleenumi otsuses oli öeldud, et põllumajanduslike kultuuride väikeste saakide põhjusteks oli tööde teostamise mitterahuldav kvaliteet, hoolimatu suhtumine agrotehnika küsimustesse traktorijaamade ja kolhooside esimeeste poolt.

Viljakuse keskmiseks plaaniks oli MTJ-del oma piirkonna kolhoosides saavutada 18 tsentnerit teravilja hektari kohta. Saadi aga tunduvalt vähem. Nii leidus rajoonis kolhoose,kus keskmine teraviljasaak ei ületanud 5 tsentnerit hektarilt.

Muidugi ei lange kogu süü masina-traktorijaamadele, kuid osaliselt siiski. Mahajäämust põhjustasid veel tööde halb organiseerimine kolhooside juhatuste poolt,põllu-

majandusliku artelli põhikirja rikkumine kolhoosnike poolt, materiaalse huvi tõstmise põhimõtetest mittekinnipidamine.

Suurt osa linna ja küla vahelises majanduslikus koostöös on etendanud linna asutuste ja ettevõtete šeflustöö kolhoosides.

Šeflustöö organiseerimisel pöörati suurt tähelepanu massilise poliitilise töö läbiviimisele kolhoosnikute hulgas, pidades meeles, et kui nende poliitiline kasvatamine on korraldatud hästi, siis on võimalik täita edukalt ka kõik majanduslikud ülesanded.

Hästi abistasid oma šeflusalust "Valguse" kolhoosi Viljandi Linaketramis-ja Kudumisvabriku töötajad. Suurt abi andis vabriku kollektiiv kolhoosnikutele töödest osavõtuga kolhoosipõldudel. Metsavarumise hooajal käisid vabriku agitaatorid metsas raielankidel, kus korraldasid kolhoosnikutele huvitavaid vestlusi. Vabriku kunstilise isetegevuse kollektiivi esinemist võtsid kolhoosnikud alati huviga vastu; estraadiorkester, naisansambel ja solistid on paljudel juhtudel pakkunud kolhoosnikutele kultuurilist ajaviidet.

III

RAJOONI PARTEIORGANISATSIOON VÕITLUSES POLIITILISTE JA MAJANDUSLIKKUDE ÜLESANNETE ELLUVIIMISE EEST.

Nõukogude rahvas toetab aktiivselt kommunistliku partei poliitikat, mis on suunatud Nõukogude riigi võimsuse kindlustamisele, rasketööstuse igakülgsele arendamisele, mis on kogu nõukogude majanduse kasvu ja meie maa kaitsevõime kindlustamise alus ning nõukogude rahva heaolu pideva tõusu allikas.

Kui poliitika on õige ja rahvahulgad toetavad seda täie valmisolekuga, siis seisab poliitika eduka elluviimise otsustav tingimus organisatsioonilises töös.

Töö praktilise organiseerimise oskusest oleneb partei poolt vastuvõetavate otsuste saatus.

Mida on teinud EKP Viljandi rajooni parteiorganisatsioon viienda viisaastaku grandioossete ülesannete lahendamise osas ?

Viisaastaku algaastail rajooni parteiorganisatsiooni peamine ülesanne seisis selles,et viia lõpule kolhooside liitumine, uute liitunud kolhooside majanduslik- poliitiline tugevdamine.

Kolhoosnikutele oli vaja veenvalt selgitada, missuguseid eeliseid omab suurkolhoos väikesega võrreldes. Partei rajoonikomitee ja rajooni täitevkomitee töötajatel tuli lahendada kolhooside liitumise küsimusi oskuslikult, ilma survet avaldamata. Nad pidid kolhoosnikutele selgitama,et uus tee, mille nad valivad, on käesoleval etepil

vajalik ja ainuõige.

Peab ütlema,et selle ülesandega tuli rajooni parteiorganisatsioon põhiliselt toime.

Kuid esines ka siin eksimusi. Tähtsaimaks küsimuseks, millega tuli tegemist teha pidevalt, oli kolhoosikaadri valiku, paigutamise ja kasvatamise küsimus.

Esines fakte, kus kolhooside esimeesteks soovitati isikuid kes ei olnud sobivad sellele kohale, nagu hiljem selgus.

Nii oli akadeemik Viljamsi nimelises kolhoosis viisaastaku jooksul 5 kolhoosi esimeest ning nendest üks anti isegi kohtu alla.

On arusaadav,et kui igal majandusaastal tagandatakse üks kolhoosi esimees kui majandi laostaja ja järgmine esimees pool aastat "tutvus" kolhoosi majandusega, siis ei saa juttu olla heast töödistsipliinist ega kõrgest normipäeva tasemest.

Akadeemik Viljamsi nimelise kolhoosi liikmed said mitme aasta jooksul rahalist tasu normipäevale 15 kopikast kuni 9o kop.

Võiks tuua näite selle kohta, kuidas partei rajoonikomitee sallis " Koidula " kolhoosi endist esimeest kommunist Jürgensoni ja tema tegusid.

Kommunist Jürgensonile usaldati suurmajandi juhtimine, kuid Jürgenson selle tööga toime ei tulnud. Siis asuti teda"abistama" volinikkude abil. Kolhoosi määrati küll kartulivarumise, heinaniitmise, karjasäilitamise jne. nimetustega volinikud.

Volinikud abistasid kui ühepäeva inimesed. Kui näiteks kartul oli riigile antud, siis oli voliniku ülesanne sellega täidetud. Missugust elu kolhoos elas teistes majandusharudes, see volinikku ei huvitanud, sest kõik oli organiseeritud antud ülesande täitmisele. Kolhoosi esimees aga tundis,et ühe või teise ülesande lahendamise eest nüüd vastutab mitte tema , vaid volinik , ning laskis neil kolhoosi "juhtida ".

Ise aga viibis sel ajal " viiendas brigaadis." Selgitamiseks olgu öeldud,et " viies brigaad " asus kakssada meetrit kolhoosi keskusest eemal olevas Viljandi Tarbijate Kooperatiivi harukaupluses.

Mida siis esimees seal tegi? Ta jõi hommikust õhtuni ning õhtust hommikuni. Vähemalt 4 korda nädalas.

Sarnase "juhtimise" tulemusena "Koidula " kolhoosi liikmetele " kindlustati" normipäeva tasu mitte üle 2o kop. ja teravilja mitte üle kilogrammi.

Sarnast lubamatut olukorda sallis partei rajoonikomitee mitme aasta jooksul antud kolhoosis.

Alt tuleva kriitika abil parandas parteiorganisatsioon oma vigu, ning veel hoolsamini suhtus kolhoosi kaadri paigutamisse ja kasvatamisse.

On vana tõde,et kolhoosi edu või ebaedu oleneb eelkõige sellest, milline on kolhoosi esimees.

Siin võiks tuua terve rida kolhooside esimehi, kes kindlustasid riiklike ülesannete õigeaegse täitmise, kolhoosi majanduse arengu ja kolhoosnike jõukuse kasvu.

Kolhoosi rajamise esimesest päevast töötab "Ühisjõu"

kolhoosi esimehena seltsimees Karu.

Kolhoosi ülesmäge minekust paar näidet. Kui 1951.aastal saadi rahalist tulu 195 tuh. rbl., siis 1952.aastal tulu tõusis 353 tuh. rbl.1953.a. tulu oli 464 tuh. rbl. 1954.a. 486 tuh. rbl. ja 1955.a. üle 5oo tuh. rbl.

Võrreldes 1951.aastaga tõusis iga loo ha tulundusmaalt saadav tulu 1954.aastaks kolmekordseks.

Liitunud " Koidu " kolhoosi esimehe kohale soovitati kommunist A.Rohtla, kes oma hea organiseerimisoskuse ja järjekindlusega on saavutanud selle,et kolhoos juba teisel aastal tõusis miljonärkolhoosiks. Kolhoos aga liitus viiest nõrga majandusega kolhoosist.

Rajoonikomiteel tuli võitlust pidada kolhoosivara riisujatega ja raiskajatega. Nii kuulati peale põhjalikku revideerimist " Terase " kolhoosi esimeest partei rajoonikomitee bürool "Põllumajandusliku artelli põhikirja täitmisest " Terase " kolhoosis".

Selgus,et kolhoosi esimees ostis ise ning lubas müüa kolhoosnikutele ja mittekolhoosnikutele madaldatud hindadega toitaineid (võid, piima, liha) samuti põrsaid jne.; lubas tekkida kolhoosis suurt debitoorset võlgnevust.

Arvepidamise mahajäävuse tõttu ei saanud kolhoosnikud normipäevade eest tasu.

Partei rajoonikomitee büroo tõi täie selgusega välja kahjud, mis olid tekkinud põllumajandusliku artelli põhikirja rikkumise tõttu kolhoosi esimehe ja revisjonikomisjoni poolt. Samuti kohustas ta tagastama kolhoosile tekitatud kahju ning likvideerima arvepidamise mahajäävuse ja debitoorse võlgnevuse.

Pärast septembripleenumit toimunud partei rajoonikomitee pleenumit suunati kolhoosi juhtiva kaadri tugevdamise eesmärgiga kolhoosi esimeesteks kogenud partei-ja majandustöötajad. Enamus nendest õigustasid partei usaldus e ning töötavad kolhoosides hästi.

" Uus Tee " esimeheks valiti endine Viljandi MTJ tsooni sekretär seltsimees A.Vaher. "Sirbi ja Vasara" kolhoosi esimehena töötab sm. K.Peek, "Bolševiku" kolhoosi esimehena kommunist Kukk. Sm. Kukk kui partei ürituse eest ennastsalgav võitleja valiti rajooni töötajate poolt Eesti NSV Ülemnõukogu saadikuks.

Kõik need ja terve rida teisi seltsimehi töötasid eesmärgiga: saavutada kolhoosi majanduse kõrge areng ja teha kõik kolhoosnikud kultuurseks ning jõukaks.

Palju tuli tööd teha töödistsipliini tõstmisega kolhoosides.

Töödistsipliini kõvendamine, kolhoosnikute tööaktiivsuse tõstmine ei olnud mõeldav ilma materiaalse huvi printsiibi järjekindla elluviimiseta.

Kolhoosidesse viidi sisse kord,kus kolhoosnike avansseerimist teostati iga kuu.

Esines fakte, kus kolhooside juhatused ei pööranud vajalikku tähelepanu lisatasu maksmisele.

Suure töö tegi partei rajoonikomitee kolhoosnikute, MTJ-ide töötajate ning põllumajanduse spetsialistide ideelis-poliitilise kasvatamise ja nende erialaste teadmiste suurendamise alal.

Kolhoosi esimeestele, brigadiiridele, põllumajanduse spetsialistidele korraldati seminare.

Põllumajanduse alal töötajate teadmiste täiendamise ja kogemuste suurendamise tähtsaks abinõuks oli rajooni parteiorganisatsiooni poolt pidevalt korraldatavad ekskursioonid nii oma rajooni parematesse majanditesse kui ka väljapoole rajooni. Nii käis peaaegu kõikidest kolhoosidest kolhoosnikuid Üleliidulisel Põllumajandusnäitusel Moskvas.

Mis puutub massilisse agitatsioonitöösse põllumajanduse alal töötajate laiades hulkades, siis siin oli parteiorganisatsioon seadnud endale ülesandeks muuta see võimalikult konkreetseks, allutada see täielikult rajooni parteiorganisatsiooni ees põllumajanduse arendamise alal seisvate ülesannete täitmise huvidele.

Kolhoosi aktiivi poolt, tihti šeffide abiga, valmistati igas kolhoosis kaunilt kujundatud plakatid, diagrammid, fotovitriinid jne., mis tutvustasid kolhoosi perspektiivplaani, sotsialistliku võistluse kohustusi, propageerisid eesrindlaste töökogemusi, Üleliidulisest Põllumajandusnäitusest osavõtu tingimusi jne.

Hoogsalt organiseeriti loenguid põllumajanduse propaganda alal.

Ainuüksi maisist kui üliväärtuslikust söödakultuurist peeti rajooni iga kolhoosis mitu loengut.

Parteiorganisatsiooni poolt põllumajanduse alal töötajate hulgas väsimatult tehtav kasvatustöö kandis head vilja - see kajastus niihästi töötajate teadlikkuse üldises tõusus kui ka parteiridade kasvus.

Kui 1951.aastal oli rajooni 2 kolhoosis parteiorga-

nisatsioonid seitsme liikmega, siis 1955.aasta lõpul tõusis organisatsioonide arv lo-le ja liikmete arv kasvas 6o-le.

Rajooni põllumajanduse alal töötajate teadlikkuse kasvust annab kujukalt tunnistust üha hoogsamalt arenev sotsialistlik võistlus.

Rajoonis olid omavahel sotsialistlikus võistluses kõik kolhoosid ja masina-traktorijaamad.

Rajoon tervikuna võistles naaberrajooni, see on Suure- Jaani rajooniga.

Tähtsat osa sotsialistliku võistluse hoogustamisel etendas rajooni ajaleht " Tee Kommunismile ".

Ajaleht avaldas pidevalt sotsialistliku võistluse kokkuvõtteid, piitsutas loodreid, andis head nõu mahajääjatele, propageeris laialdaselt eesrindlaste kogemusi.

Operatiivselt tõstis ajaleht üles küsimusi, mis võisid edasiliikumisel kitsaskohaks muutuda. Sageli võtsid ajalehe veergudel sõna põllumajanduse eesrindlased, spetsialistid, rajooni juhtivad partei -ja nõukogude töötajad.

Rajooni parteiorganisatsiooni jõupingutused olid suunatud loomakasvatusele kindla söödabaasi loomisele.

Kolhooside juhatused aastatel 1952/53 ja 1953/54 sügistalvisel perioodil ei suutnud kindlustada ühiskarja vajaliku söödaga. See kutsus esile enamikus kolhoosides toodangu langust ja isegi loomade hukkumisi.

Sellest raskest õppetunnist tegi rajooni parteiorganisatsioon tõsised järeldused, ning asus veel kindlamalt lahendama ülesannet - luua loomakasvatusele söödabaas.

Söödaprobleemi tõelise lahendamise nurgakiviks pidi

kujunema kahtlemata mais.

Asudes võitlusse maisi külvipindade otsustava laiendamise eest, arvestas partei rajoonikomitee sellega,et sellele kultuurile tee rajamiseks tuli jagu saada paljude kolhooside esimeeste, brigadiride, põllumajanduse spetsialistide loidusest ja passiivsest vastupanust. Ja tõepoolest oligi väga mitmel pool maisi külvamise vastu rohkesti umbusku, sest meie kolhoosides oli maisi kasvatamise kogemusi väga vähe.

Nendes kolhoosides, kus maisi kasvatamisesse suhtuti täie tõsidusega, kasvas mais kõrgeks ja lopsakaks ning kinnitas seda,et mais annab kõige suuremaid söödaühikuid.

Peab küll mainima seda,et oli ka ebaõnnestumisi, mis oli tingitud hilisest ja külmast kevadest, mitte sobivast maast ja halvast hooldamisest.

Partei abilisena aitas neid vastutusrikkaid ülesandeid täita leninlik komsomol.

Rajoonis töötas üle 4oo kommunistliku noore vahetult põllumajanduses, osutades suurt abi kolhooside juhatustele, masina-traktorijaamade juhtkondadele ning partei-alg-organisatsioonidele.

Oma töös silmapaistnud kommunistlikest noortest tuleks märkida " Moori" kolhoosi esimeest Helju Sootsi , lüpsjaid-karjatalitajaid R.Sirki ja L. Jürgenit, karjabrigadire E.Sorrokit ja A.Anijärve, mehhanisaatoreid E.Kasvandikku, H.Simsoni, agronoomi U.Israeli ja terve rida teisi.

"Kevade","Koidu" ja teiste kolhooside komsomoli-alg-organisatsioonid võitlesid aktiivselt kolhooside ees seis-

vate ülesannete eduka täitmise eest.

Parteiorganisatsioon võitles mitte ainult töötajate materiaalsete, vaid ka kultuuriliste vajaduste maksimaalse rahuldamise kindlustamise eest.

Üheks probleemiks, millest teatud määral sõltus kolhoosimajanduse arendamine kui ka kultuuritaseme tõstmine meie vabariigis, kus enne kolhooside loomist valitses talude süsteem, oli kolhoosiasulate loomise küsimus.

Kolhoosiperede laialipaisatus raskendas kolhoositootmise organiseerimist, samuti piiras tunduvalt kogu maaelanikkonna massilist ja süstemaatilist kultuurilist teenindamist. Järelikult oli kolhoosi ühisasulate loomine möödapääsmatult vajalik. Kuid see oli seotud suurte raskustega. Kolhoosipered paiknesid endistes talukeskustes, kus kohad olid juba sisse elatud , olid olemas elu-ja kõrvalhooned, aiamaa, marjaaiad ja viljapuud.

Teiselt poolt aga kolhoosnikud ise ei taha enam laialt elada. Seda küsimust tuli rajooni parteiorganisatsioonil lahendada kiirustamata ja läbimõeldult, kahjustamata kolhoosnikute huve, kuid silmas pidades eeskätt ühismajanduse materiaalse taseme ning kolhoosiküla kultuurilise taseme tõstmise vajadusi.

Asuti kolhoosiküla rajamisele, ehitades uusi karjalautu, sigalaid ja teisi tootmishooneid, mille ümber hakkasid elutsema kolhoosipered - aeglaselt, kuid siiski tulid kolhoosiküla elama. See töö peab edasi jätkuma.

Kolhoosi kultuurielu arengule aitas kaasa kõikide kolhooside telefoniseerimine ja radiofitseerimine.

Viisaastaku jooksul müüdi kaubandusvõrgust sajad raa-

dioaparaadid, jalgrattaid ja mootorrattaid. Terve rida kolhoosnikuid muretses omale isiklikud sõiduautod.

Kolhoositalurahva käsutuses oli 17 rahvamaja, 2o raamatukogu, 17 kolhoosiraamatukogu, 4 kolhoosiklubi, 3 rändkino ja draamateater" Ugala".

Nende asutuste töö eesmärk oli populariseerida paremaid töömeetodeid, laiendada kolhoosnikute silmaringi vestluste, loengute, ettekannete ja filmide esitamisega.

Ainult 1955.aastal anti rändkinode poolt maal üle tuhande seansi, ainuüksi põllumajanduslikke filme demonstreeriti üle 25o, 15297 külastajale.

Näiteks " Sirbi ja Vasara" ning "Koidu" kolhoosides demonstreeriti 1955.aastal kummagis lo põllumajanduslikku filmi, peale selle demonstreeriti kunstilisi filme tavaliselt kord nädalas.

Igal aastal viidi läbi traditsioonilised rajooni laulupäevad. 1955.aasta rajooni laulupäevast võttis osa 4o koorikollektiivi 1585 lauljaga. Rahvakunstiõhtust võttis osa 13 rahvatantsurühma 182 tantsijaga.

Iga-aastased küla kunstilised ülevaatused on kujunenud kultuuritöö ülevaatuseks ja kunsti edasise viljelemise õhutajaiks kolhoositalurahva hulgas.

Suureks töölõiguks oli kehakultuuri ja sporditöö organiseerimine kolhoosinoorte hulgas. Pooltes rajooni kolhoosides töötavad edukalt spordikollektiivid.

Parematelks on osutunud " Tuleviku" ja "Koidu" kolhoosi spordikollektiivid.

1955.aastal tuli "Koidu" kolhoosi võrkpallinaiskond vabariigi karikavõitjaks. Vabariigi miljonärkolhooside

1955.aasta suvespartakiaadil tuli "Koidu" kolhoosi kollektiiv üldvõitjaks.

Kuid ei saa veel märkida,et kõikides rajooni kolhoosides toimuks sporditöö rahuldavalt. Oli kolhoose, nagu "Võit" ja " Esimene Mai", kus sporditööd keegi ei organiseerinud.

Kuna kolhoosinoori ei organiseeritud kasulikule sporditööle,siis noored tihti otsisid meelelahutust "vägijookide " tarvitamises, sellega rikkusid oma tervist ja tihti isegi töödistsipliini.

Kommunistlike noorte organisatsioon asus selle puuduse kõrvaldamisele.

Nagu eeltoodust nähtub saavutasid rajooni kolhoosid, võideldes parteiorganisatsiooni juhtimisel edu,nii majanduse kui ka kultuurielu aladel.

Kuid see edu oleks olnud veel suurem, kui oleks aegsasti ja printsipiaalselt avastatud vead ja puudused,mis pidurdasid kolhooside arengut.

Tõsiseks puuduseks oli ebaõige praktika põllumajanduse planeerimisel. Sellele tegi lõpu NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu oma määrusega 9.märtsist 1955.aastast " Põllumajanduse planeerimise praktika muutmisest."

Määruses on öeldud: "Just ebaõige planeerimisega ja NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee ning NSV Liidu Põllumajanduse Ministeeriumi püüdega kõik ülevalt poolt ette kirjutada on võimalik seletada seda,et meie maa lõunarajoonidele ning eriti Ukraina lõunarajoonidele sunniti peale suvinisu kasvatamist vaatamata sellele,et kohalikud

töötajad, tuginedes aastate jooksul omandatud töökogemustele, tõendasid,et on otstarbekohane külvata talinisu." [1]

Sama toimus ka Viljandi rajoonis, küll mitte suviega talinisuga, vaid sibulatega. Rajoonile planeeriti viisaastaku aastatel kasvatada sibulaid arvestusega,et igas kolhoosis oleks keskmiselt o,1 - o,4 ha sibulate all.

Rajoonis pole varemalt kasvatatud sibulaid kui müügitoodangut, kuna individuaalkasvatajate kogemused näitasid,et savistel maadel sibul kasvab halvasti, annab madalaid saake. Kolhoosi tingimustes, kus puudusid sibula kasvatamise kogemused ja kus tööjõu puudus andis ennast tihti tunda, oli otstarbekas see kultuur välja jätta,selle asemel suurendada Peipsi-äärsetes kolhoosides sibula kasvatamist.

Selles küsimuses pöördusid rajooni juhtivad töötajad Eesti NSV Riikliku Plaanikomisjoni poole taotlusega kultuur välja jätta plaanist. Seda aga ei tehtud.

" On teada,et Leedus, Lätis ja Eestis on talupojad mitmekümne aasta jooksul laialdaselt kasutanud sigade peekonnuuma. Nad on omandanud sel alal suuri kogemusi ja loonud vastava söödabaasi. Plaanimis-ja põllumajandusorganite töötajad aga sundisid Balti vabariikide kolhoosidele ja sovhoosidele intensiivselt peale sigade rasva-ja poolrasvanuuma." [2]

Tuleks tuua niisugune näide väärplaneerimise kohta. Rajoonile iga-aastaste külviplaanide hulka olid ala-

---

1. NLKP KK ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus 9. märts 1955.a.
2. Sama

ti arvatud ka kõlbmata maa kogused, nimelt maad, mis kunagi küll olid põllumaad, kuid aegade jooksul kattunud võsaga, isegi metsastunud. Nendele maadele sunniti kolhoose külvama.

Muidugi kolhoosid sinna külvata ei saanud. Selleks aga, et külviplaani täita, võtsid kolhoosid tihti harimise alla teise aasta ristikheinapõllud. Ristikheinapõldude harimise alla võtmisega vähenes karja söödabaas, mis viis selleni, et kolhoosides tekkisid tõsised raskused loomade pidamisega, rääkimata toodangust.

1952/53.aastal sai rajoon kahju umbes 3 miljonit rubla, mis oli tingitud loomade lõppemisest talvekuudel ja saamatajäänud toodangust. Kahju oli tingitud söödatagavarade puudusest.

Samuti esines puudusi loomakasvatuse planeerimisel. Nii aeti taga loomade pealist arvu, arvestamata söödabaasi.

Vana planeerimise kord sumbutas kolhooside initsiatiivi, tekitades sellega kahju nii riigile kui kolhoosidele .

NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu pidasid vajalikuks üle minna kolhooside töö planeerimise uue korra juurde, milles lähtepunktiks peab olema müügitoodangu maht. Nüüd tuli põllumajanduse tootmise planeerimist alustada otse kolhoosides koos masinatraktorijaamadega, kusjuures planeerimise läbiviimisel tuli arvestada maakõlvikute paremat ärakasutamist. Sealjuures tuli planeerimist ja arvestust teostada mitte ühe või teise kultuuriga seemendatud hektarite hulga alusel ega karjas ole-

vate loomade arvu alusel, vaid saadud vilja, kartuli, köögivilja ja teiste põllusaaduste tsentnerite hulga alusel, liha, piima, villa ja teiste loomakasvatussaaduste hulga alusel.

Uus planeerimise kord aitas stimuleerida kolhoosnikute ja masina-traktorijaamade töötajate initsiatiivi põllumajanduse edasiarendamise alal maksimaalse toodanguhulga saavutamisel igas kolhoosis.

Nagu märgiti Viljandi Rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu istungjärgul 22.aprillil 1955.aastal plaanikomisjoni esimehe sõnavõtus tundsid kolhoosnikud uue planeerimise korra vastu suurt huvi ning planeerimist kohtadel enamikus kolhoosides võeti väga tõsiselt.

See oli ka vajalik, sest ainult sel teel oli võimalik välja selgitada kõik olemasolevad reservid ja kõige paremini kohandada tootmist vastavalt kohalikele tingimustele, samuti saadi edukalt rakendada aastate jooksul väljakujunenud häid kogemusi, suunates kolhoosnikute initsiatiivi põllumajanduslike kõlvikute paremale kasutamisele ja loomade produktiivsuse tõstmisele.

Mõnede kolhoosside majanduslik tegevus on olnud halb. See tähendab: kolhoosi sissetulekud olid väikesed, saagid ja toodang madal, järelikult normipäeva tasu samuti väike.

Millest oli see tingitud ?

See oli tingitud madalast töödistsipliinist. Kuid millest oli siis tingitud madal töödistsipliin? See oli tingitud sellest, et kolhoosnikul puudus vajalik huvi ühistöö tootmise vastu, kuna kolhoosi sissetulekud olid väikesed ja normipäeva tasu madal.

Kolhooside juhatuste poolt jäeti tihti valitsuse poolt soovitatud lisatasu töötajatele arvestamata ja välja maksmata.

Kolhoosnikud said tasu 1 -2 korda aastas, vaevalt, et see suurendas tööaktiivsust.

Selleks, et tõsta kolhoosnikute tööaktiivsust, soovitati kolhooside juhatustel iga kuu arvestada ja avansina välja maksta 5o % väljateenitud töötasust ja seal, kus sellest kinni peeti oli tööst osavõtt aktiivne ja tööd kolhoosis korras.

Osaliselt eelnevatest puudustest (ebaõige planeerimine, kolhoosnike materiaalse huvitatuse printsiibi ignoreerimine) olenes madal tasu ühele normipäevale.

Keskmiselt rajooni kolhoosides anti ühele normipäevale raha järgmiselt:

1951.a.	1952.a.	1953.a.	1954.a.	1955.a.
2,2 rbl	1,53	1,89	3,35	3,5

Kui vaadelda neid näitajaid siis peab märkima, et normipäeva tasu oli ilmselt madal. Kolhoosnik peaks normipäevale saama vähemalt 2o - 3o rbl. rahas , peale selle teravilja ja muud.

Millest olenes madal normipäeva tasu ?

Peale eelpool mainitud tegurite olenes madal normipäevatasu kaubatoodangu vähesusest.

Kolhoosides nähti näiteks ette saada igalt lehmalt keskmiselt piima 2ooo - 24oo liitrit. Halva töö organiseerimise tulemusena saadi aga ainult 12Oo - 15oo liitrit.

Samuti olid riigile antavad normid ülemäära suured

(normistatud oli mittekõlbulik maa) ning kokkuostu hinnad väga madalad.

Kolhoosides ei arvestatud tootmiskulusid. Näiteks "Täht" kolhoosis 1955. aastal kanamuna omahind oli 1,35-1,41 rbl., seevastu turul muna maksis kõige kallimal ajal 1,2 rbl. Sellest nähtub, et selles kolhoosis kanafarm andis kahju.

Kui vaadelda normipäeva tasu teraviljas, siis siin oli üle rajooni olukord halb.

Tasu normipäevale ei ületanud suuresti ühte kilogrammi.

Millest oli see tingitud?

See oli tingitud madalast põllukultuuride viljakusest. Keskmised saagid suviteravilja osas tihti ei ületanud 5 tsentnerit hektarilt. See oli aga tingitud osaliselt sellest, et töö hinded olid põllutöölistel madalad, samuti ei rakendatud materiaalse huvitatuse printsiipi.

Saagisuse ülesanded jäid täitmata orgaanilise väetise puudumisel.

Kuni viimase ajani ei vastutanud masina-traktorijaamad tehtud tööde eest. Halva remondi tagajärjel langesid traktorid tihti rivist välja. Põlluharimisega hilineti ja töid teostati halvakvaliteediliselt.

Viisaastaku viimasel aastal asuti neid puuduseid likvideerima ja neid esines vähem, kuid ühe aastaga suurt majanduslikku efekti ei saavutatud.

Üheks põhjuseks, miks ei suudetud kõiki viisaastaku ülesandeid täita, oli halb kolhoosi juhtiv kaader.

Vähesed rajooni kolhooside esimehed olid esimeestena töötanud 5 ja enam aastat. Nii töötavad 5 aastat kolhoosi esimeestena " Valguse", "Bolševiku", "Kevade" ja "Ühisjõu" kolhooside esimehed.

Enamik teiste kolhoosi esimeeste staaž oli 1 - 2 aastat.

See näitab kolhoosi juhtiva kaadri voolavust.

Võiks tuua niisugune näide: Raudna kolhoosi, mis oli üks mahajäänutest rajooni kolhoosidest ja kus tihti toimus esimeeste vahetus, saadeti kommunist Orgel.

Parteiorganisatsioon lootis,et Orgel astub kolhoosi liikmeks ning omades majandusliku-ja parteitöö kogemusi, muudab kiiresti olukorra kolhoosis.

Kuid ei,Orgel ei astunud kolhoosi liikmeks, samuti jäi elama Viljandi linna, kust käis kolhoosi "juhtimas"

Sarnase juhtimise tulemusena kolhoos veel enam laostus, ning üldkoosolek vabastas ta kui kolhoosi esimeheks kõlbmatu. Muidugi sai Orgel parteiorganisatsiooni poolt karistada ja ta suunati lihttöölisena tööle Viljandi MTJ.

Võiks tuua veel näitena " Majaka" kolhoosi esimeest Asu, kes vabastati töölt ühiskarja söödaga mittekindlustamise ja joomise pärast.

Kui on jutt kolhoosi kaadrist, siis peab märkima,et sugugi pole olukord parem kolhooside brigadiridega.

Tihti töötasid brigadiridena vanemad, vähe haridust saanud inimesed, kellel puudus laiem silmaring. Päevatöö juhtimisega mõned tulid toime, kuid püstitada ülesanne aastateks ette - seda ei suudetud.

Tunda annab kolhoosikaadri madal haridustase.

Kolhoosikaadri teadmiste täiendamiseks saadeti kolhoosnikuid kooli ja kursustele. Kuid nagu elu näitas, ei saanud kõigist head tootmisala juhti.

Kui rääkida kaadrist, siis peab mainima ka masina-traktorijaamade kaadri suurt voolavust.

Puudusena tuleks märkida ka partei rajoonikomitee ja rajooni täitevkomitee ebaõiget tööstiili.

Tihti kutsuti kokku nõupidamisi küll täitevkomitee või parteikomitee ehk masina-traktorijaama või mõne teise organi poolt.

Nendel nõupidamistel peeti tuliseid kõnesid, võeti vastu head üleskutsed - kuid kuidas nad täideti, seda keegi enam ei kontrollinud.

Igal nädalal toimus rajooni täitevkomitee istung, kus pooled küsimused olid põllumajanduse kohta käivad. Ka seal võeti vastu tõsiseid ja häid otsuseid, kuid jällegi puuduliku kontrolli tulemusena need jäid tihti ainult paberile.

Tähendab: tehti suuri sõnu ja palju kära. Kolhoosides aga tihti olukord ei paranenud, oli isegi juhtumeid, kus olukord läks halvemaks.

Tänu partei ja valitsuse poolt võetud abinõudele, hakkas viimastel aastatel olukord kolhoosides tunduvalt paranema. Saadi üle saamatusest ja tehtud vigadest.

Võideldes kolhoosi edasise majanduse arengu eest, saavutasid rajooni kolhoosid viisaastaku lõpuks sissetulekute tunduva kasvu. Nii tõusis sissetuleku protsent 1955.aastal ,1951.aastaga võrreldes 61 %.

Rajooni kolhooside sissetulek kasvas järgmiselt:
(tuhandetes rublades)

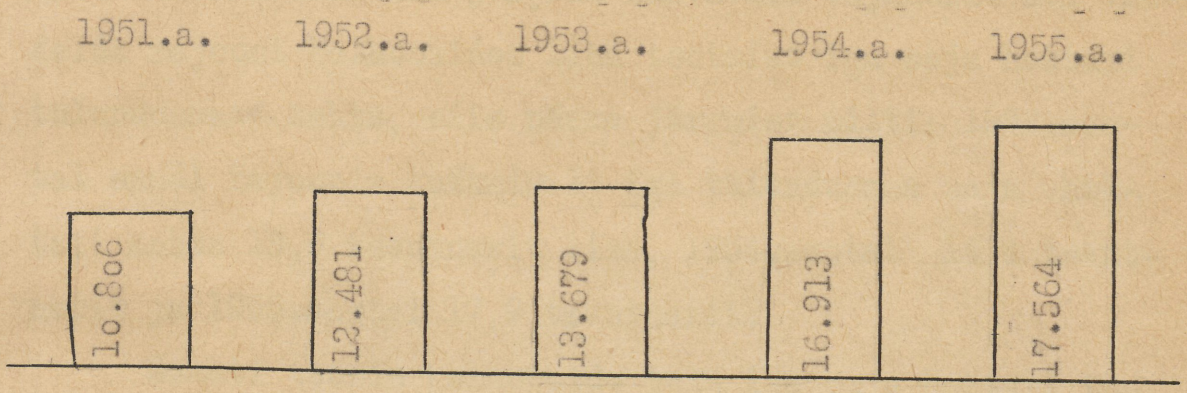

Suuresti tõusis kolhooside poolt väljatöötatud ühe normipäeva väärtus.

Nii kasvas "Õitsengu" kolhoosi ühe normipäeva väärtus üle 100 %. Kui 1952.aastal oli kolhoosis väljatöötatud normipäeva väärtus 8,5 rbl., siis 1954.aastal see tõusis 13,0 rublani ja 1955.aastal 16,7 rublani.

Veel suurem normipäeva väärtuse kasv oli "Sirbi ja Vasara " kolhoosis. 1952.aastal oli ühe normipäeva väärtus 9,2 rbl., 1955.aastal see tõusis 20 rbl.

Rajooni keskmine ühe normipäeva väärtuse kasv oli järgmine(rublades):

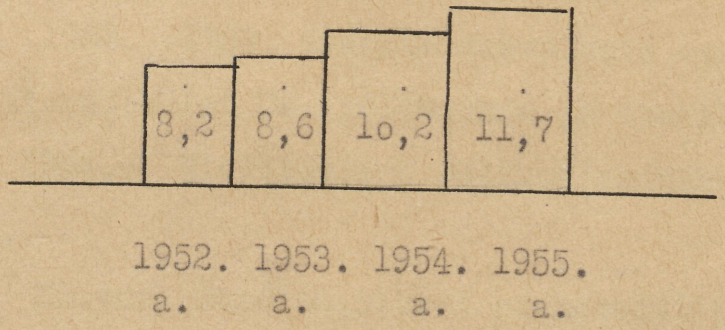

NLKP Keskkomitee septembripleenum püstitas kolhoosi-

de ette ülesande: saavutada sealiha, piima ja teiste toiduainete tootmine igalt sajalt hektarilt ulatuses, mis rahuldaks elanikkonna järjest kasvavaid vajadusi. Kui vaadelda rajooni kolhoosides liha tootmist iga saja hektari tulundusmaa kohta, siis näeme järgmist pilti: 1953.aastal saadi rajoonis keskmiselt iga tulundusmaa saja hektari kohta 13,9 tsentnerit liha, 1954.aastal 14,4 tsentnerit ja 1955.aastal 17,9 tsentnerit.

Samuti tõusis kolhooside tulu iga saja hektari tulundusmaa kohta. Nii saadi rajooni kolhoosides keskmiselt iga saja hektari tulundusmaa kohta tulu järgmiselt (rublades):

1951.a.	1952.a.	1953.a.	1954.a.	1955.a.
23555	27235	29849	37121	39148

Juba 1954.aasta lõpuks oli pooltel rajooni kolhoosidel saavutatud lehmade arv, mis oli ette nähtud septembripleenumi otsusega igas kolhoosis (1o lehma iga loo ha kohta)."Edasi" kolhoosis oli 12,4 lehma,"Kommunismi Teel " kolhoosis 13,4 lehma,"Koit" kolhoosis 11,5 lehma jne.

1952. -1953. aastate saavutuste eest esitati ja kinnitati rajoonist 2o põllunduse ja loomakasvatuse eesrindlast 1954.a. Üleliidulise Põllumajandusnäituse kandidaadiks.

Näituse kandidaatidest premeeriti kolhoosi raamatukogudega kolhoose " Kommunismi Teel " ja " Ühisjõud"

Näituse peakomitee premeeris E.Otsmanni ja L.Leppa, esimest jalgrattaga ja teist käekellaga "Pobeda".

Neljale põllumajandusala töötajale anti autasuna väike hõbemedal.

Hõbemedali said "Linda" kolhoosi lüpsja-karjatalitaja L.Toomeoja ja "Ühisjõu " kolhoosi seatalitaja L.Leppning teised.

Rajooni parim lüpsja-karjatalitaja L.Toomeoja.

Järgmiseks aastaks saadi väljapaistvate saavutuste eest põllumajanduses esitada 3o näituse kandidaati.

Missugused saavutused olid rajooni eesrindlastel 1954. tootmisaasta jooksul?

"Sirbi ja Vasara" kolhoosi seatalitaja Kivistik,Anna sai temale kinnistatud 13 emiselt kokku 262 põrsast, mis

teeb ühe emise kohta keskmiselt 2o.2 põrsast. "Bolševiku" kolhoosi vasikatalitaja V.Eesmäe sai temale kinnistatud 34 vasika keskmise ööpäevase juurdekasvu 66o grammi."Linda" kolhoosi lüpsja-karjatalitaja L.Toomeoja sai 1954.aastal temale kinnistatud lo lehmalt keskmiselt 2852 kg piima.

"Ühisjõu " kolhoosi kanatalitaja M.Tamm sai 375 kanalt keskmiselt 159,2 muna igalt kanalt.

Üleliidulise Põllumajandusnäituse kandidaatideks 1954. aasta saavutuste eest kinnitati " Bolševiku" ja "Kevade" kolhoosid."Bolševiku" kolhoos esitati sea-ja linnukasvatuse eest. Kolhoos sai 1954.aastal iga loo ha kohta 2o.4 tsentnerit sealiha ning kana kohta keskmiselt 147,1 muna.

"Kevade" kolhoos sai 1954.aastal keskmiselt ühe emise kohta 18,2 põrsast ja tootis iga loo ha põllumaa kohta 23,9 tsentnerit sealiha.

Kui eelmise aasta näitajad ei lubanud esitada näituse kandidaatideks kolhooside esimehi, siis 1954.aasta saavutused võimaldasid seda.

Nii esitati Üleliidulise Põllumajandusnäituse kandidaadiks "Sirbi ja Vasara " kolhoosi esimees sm.Kristjan Peek ja sama kolhoosi zootehnik sm. Truu.

Kolhoos sai 1954.aastal 258 kanalt keskmiselt 139,1 muna, 18 emiselt keskmiselt 17,4 põrsast ja loo ha põllumaa kohta 19,3 tsentnerit sealiha.

"Edadi" kolhoosi esimees H.Jagor saavutas 1954.aastal 36 emiselt keskmiselt ühe emise kohta 17 põrsast ja loo ha põllumaa kohta 21,8 tsentnerit sealiha,- nende näita-

jate eest esitati sm. Jagor näituse kandidaadiks. Peale nende esitati näitusest osa võtma "Bolševiku" kolhoosi esimees sm. K.Kukk.

Suurt elevust ja rõõmu valmistas ajalehes avaldatud Üleliidulise Põllumajandusnäituse peakomitee otsus 17. jaanuarist 1956.a.

Selle otsusega autasustati ja premeeriti 1954.aasta väljapaistvate saavutuste eest põllumajanduse alal töötajaid, teiste hulgas ka Viljandi rajooni eesrindlasi.

Nii anti " Bolševiku" kolhoosi linnutalitajatele L.Rabissonile, E.Ardelile ja H.Sarapikule kõrgete näitajate eest kanade munatoodangu alal ja tibude üleskasvatamise eest väikesed hõbemedalid.

Preemiana raadioaparaat " Akkord" määrati "Kevade" kolhoosi seafarmi juhatajale M.Varesele.

"Kommunismi Teel " kolhoosile määrati teistkordselt preemiaks kolhoosiraamatukogu - seakasvatusfarmi kollektiivi poolt saavutatud kõrge produktiivsuse eest seakasvatuses.

"Kommunismi Teel" ning "Sirbi ja Vasara" kolhooside head tööd märgiti EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu poolt 1955.aastal ning otsustati kanda nad koos teiste vabariigi eesrindlike majanditega vabariiklikule autahvlile.

" Anname meie maale rohkem loomakasvatussaadusi! "- niisugune oli rajooni kolhoositalurahva võitlusloosung.

Kui vaadelda sotsialistliku võistluse kokkuvõtet kolhoosides piimatoodangu plaani täitmisel 1.oktoobrist 1955.a. - 1.aprillini 1956.aasta , siis näeme,et sõ-

nad saavad teoks:

Kolhoos	loo ha kõlvikute kohta tsentnerites	Ühe lehma kohta kg-des	Võrreldes möödunud aasta sama ajaga
1."Koit "	97,1	867	+ 437
2. "Kommunismi Teel"	91,5	686	+ 146
3. "Ühisjõud"	79,o	732	+ 317
4. "Uus Tee "	74,2	673	+ 123
5. "Linda "	72,1	827	+ 384
6. "Lembitu"	72,1	7o6	+ 257

Võrreldes eelmise aasta sama ajaga , lüpsti nende kolhooside poolt rohkem piima 1664 kg ja terves rajoonis tõusis piima väljalüps 442o kg võrra.

Selle ajavahemiku parimad lüpsjad- karjatalitajad võistlesid pingsalt esikoha pärast.

Võistluse liidriks seisuga 1.aprill 1956 aasta oli Üleliidulise Põllumajandusnäituse kandidaat, rajooni parim lüpsja Linda Toomeoja.

Lüpsja-karjatalitaja	Kolhoos	Lüpstud piima kg
1. L.Toomeoja	"Linda"	1788,o
2. L.Sams	"Koit"	1358.o
3. N.Usta	"Koit"	1311,o
4. L.Karu	"Koit"	129o,o
5. P.Järvekülg	"Koit"	1233,o

6. N.Näkk	" Koit"	1208,0
7. M.Rull	" Koit"	1158,0
8. L.Õnnis	" Koit"	1140,0
9. S.Reino	" Uus Tee"	1123,0

"Koit" kolhoosi eesrindlikud lüpsjad- karjatalitajad.

Nagu sotsialistliku võistluse kokkuvõttest nähtub - üheksast eesrindlasest seitse on "Koidu" kolhoosi tublid lüpsjad-karjatalitajad. Ühtlasi lubab see oletada,et selles kolhoosis on kindlustatud ülesannete edukas täitmine.

Peab märkima,et rajoon, olles pingsas sotsialistlikus võistluses Suure-Jaani rajooniga, ajavahemikul- 1.okt. 1955 - 1.aprill 1956 , oli saavutanud tunduvat edu.

Piima saadi sel ajavahemikul järgmiselt:

	Viljandi rajoon	Suure-Jaani rajoon
loo ha põllumajandusliku maa kohta - ts	47,8	43,1
Lehma kohta - kg	514	437

Partei ja valitsuse otsuste ellurakendamist edasiviivaks jõuks oli rajoonis hästi organiseeritud sotsialistlik võistlus.

Sotsialistlikus võistluses olid kõik rajooni kolhoosid, masina-traktorijaamad ja sovhoosid. Rajoon tervikuna võistles naaberrajooniga - Suure- Jaani rajooniga.

Viienda viisaastaku lõpul loodi rajoonis kõik tingimused selleks,et anda maale rohkem loomakasvatussaadusi, et tõsta põldude saagisust, otsustavalt tõsta kolhooside jõukust, kolhoosnikutele normipäevadele antavat tasu ja kultuurset elu.

Viljandi rajooni kolhoositalurahvas teeb kõik selleks, et täita NLKP XX kongressil püstitatud ülesanded juba 1959.aastaks.

K o k k u v õ t e .

Tehes kokkuvõtet peab märkima,et rajooni kolhoosid saavutasid hinnatavaid töövõite viiendal viisaastakul,andes omapoolse väärika panuse meie maa rahvamajandusele toiduainetesaaduste ja tööstustooraine näol.

Tunduvalt muutus kolhoositalurahva töökultuur,teadlikkus ja töössesuhtumine.

Võrreldes 195o.aastaga mitmekordistus normipäeva väärtus ja tasu.

Kuid need saavutused oleksid olnud veel paremad, kui poleks tehtud vigu juhtimises, töö organiseerimises ja töössesuhtumises kolhoosi esimeeste, kolhoosi juhatuste, partei ja nõukogude võimu organite ja kolhoosnike poolt.

Samuti raskendasid ning tekitasid suurt kahju tööde teostamisel ebatavalised ilmastikutingimused (2 vihmast suve).

Kuid kolhoosides on loodud kõik tingimused,et täita NLKP XX kongressi poolt püstitatud ülesanded. Peaks märkima,et mitte täita, vaid isegi enamikul rajooni kolhoosidest on võimalik juba 1959.aastaks saavutada 196o.aasta toodangu tase.

Rakendades ellu NLKP XX kongressi otsuseid, andsid NLKP KK ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 1956.aasta märtsis välja määrused "Põllumajandusliku artelli põhikirjast ning kolhoosnikute initsiatiivi edasisest suurendamisest kolhoositootmise organiseerimisel ja artelli asjade juhtimisel" ja " Kolhoosnikute igakuisest avanseerimisest ja lisatöötasu maksmisest kolhoosides." Nende määruste raken-

damisega loodi kolhoosi juhatustel õigus välja töötada artelli põhikiri vastavalt kohalikele iseärasustele, reguleerida individuaal-aiamaade suurust vastavalt kolhoosipere liikmete osavõtule tootmisest jne.

Selleks, et veelgi tõsta kolhoosnikute materiaalset huvi ühismajapidamise arendamise vastu, soovitati kolhoosidel anda üldkoosolekute otsuse põhjal kolhoosnikutele aasta jooksul iga kuu avansina normipäevade eest vähemalt 25 protsenti kõigist ühismajapidamise harudest tegelikult saadud rahalistest tuludest.

See veelgi kindlustab põllumajandussaaduste järsu tõusu.

Kui võrrelda Viljandi rajooni teiste rajoonidega, siis tuleb märkida häid edusamme. Seda tunnistab ka "Rahva Hääl". 89-ndas numbris 14.aprillil 1956.a. on toodud Eesti NSV rajoonide paremusjärjestus piima tootmisel kolhoosides loo ha põllumajandusliku maa kohta, kus Viljandi rajoon asub seitsmendal kohal 39-sast rajoonist.

Kuuenda viisaastaku ülesandeid aitavad edukalt lahendada rajoonis hästi organiseeritud kolhooside ja kolhoosnikute vaheline sotsialistlik võistlus, tunduv tehnika kasv masina-traktorijaamades, juhtimise kogemused, kaadri kvalifikatsiooni tõus ja möödunud viisaastakul saavutatud tulemused ja kogemused.

Rajooni kolhoositalurahvas on käesolevaks kevadeks, see on kuuenda viisaastaku esimeseks kevadeks, palju paremini ettevalmistatud kui mullu, ning teeb kõik selleks, et omapoolse panusega kiirendada kommunismi ülesehitamist meie maal.

K a s u t a t u d k i r j a n d u s.

I

Partei ja valitsuse dokumendid ning juhtivate töötajate sõnavõtud .

1. N.S. Hruštšov. NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest. Tallinn. 1953.
2. N.S. Hruštšov. Meie maal teravilja tootmise edasisest suurendamisest ning uudis- ja jäätmaade kasutamiselevõtmisest. Tallinn. 1954.
3. G. Malenkov. Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XIX kongressile.Tallinn.1952.
4. M. Saburov. Ettekanne partei XIX kongressi direktiividest NSV Liidu arendamise viie aasta plaani kohta aastaiks 1951-1955. Tallinn. 1952.
5. J.V. Stalin. Tööst maal, Leninismi küsimused,lk.359. Tallinn. 1945.
6. J.V. Stalin. Keskkomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XVI kongressile, Teosed, 12.kd., lk. 325. Tallinn. 1952.
7. Loomakasvatussaaduste tootmise suurendamisest.Tallinn. 1955.
8. NSV Liidu neljanda (esimese sõjajärgse) viie aasta plaani täitmise tulemustest 1946 - 1950. Tallinn. 1951.

9. NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest. Tallinn. 1953.

10. Partei XIX kongressi direktiivid NSV Liidu arendamise viie aasta plaani kohta aastaiks 1951-1955. Tallinn. 1952.

11. Põllumajanduse planeerimise praktika muutmisest. Tallinn. 1955.

12. Teravilja tootmise suurendamisest aastail 1954-1955 uudis- ja jäätmaade kasutamisele-võtmise arvel. Tallinn. 1954.

II

Allikmaterjalid.

a) ajalehed ja ajakirjad:

1. Abiks Agitaatorile 1950 - 1955.
2. Eesti Bolševik 1950 - 1952.
3. Eesti Kommunist 1953 - 1955.
4. Rahva Hääl 1950 - 1955.
5. Tee Kommunismile 1950 - 1955.

b) muud allikmaterjalid:

1. EKP Viljandi rajoonikomitee pleenumite materjalid 1950 - 1955. aastate eest.
2. EKP Viljandi rajooni konverentside materjalid 1950-1955.aastate eest.
3. Viljandi Rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu istungjärgu materjalid 1950 - 1955.aastate eest.
4. Viljandi rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu Täitevkomitee istungite protokollide materjalid 1950-1955.aastate eest.

5. Viljandi rajooni TSN Täitevkomitee Plaanikomisjoni aruanded 195o - 1955.aastate eest.
6. Viljandi rajooni kolhooside aastaaruanded 195o - 1955.aastate eest.

IV

Kirjandus.

1. N.Anissimov. Põllumajanduse arendamine viiendal viisaastakul.
2. Eesti NSV ajalugu. Tallinn.1952.
3. Eesti NSV kolhooside ja sovhooside töökogemusi. Tallinn. 1954.
4. Eesrindlike kolhooside kogemusi.Tallinn. 1954.
5. Kolhoos " Rahva Võit". Tallinn. 1955.
6. H.Olbrei. 5o tsentnerit sealiha iga saja hektari põllumaa kohta. Tallinn. 1954.
7. K.V.Ostrovitjanov. Tootmine ja tarbimine sotsialismi tingimustes. Tallinn. 1954.
8. A.Rumjantsev.Sotsialismi põhilisest majandusseadusest. Tallinn. 1953.
9. S.Sazonov. Eesti NSV parteiorganisatsioonid võitluses viisaastaku täitmise eest tööstuses nelja aastaga. Tallinn. 1948.
lo.M.Vaisman. Kaks arengujoont majanduses.Tallinn.1954.

S I S U K O R D :

	lhk.
1. Sissejuhatus	1 - 4
2. Viisaastaku ülesanded ja kolhooside organisatsioonilis-majanduslik tugevdamine	5 - 2o
3. Rajooni kolhoosid teel jõukusele	21 - 56
4. Rajooni parteiorganisatsioon võitluses poliitiliste ja majanduslikkude ülesannete elluviimise eest.	57 - 82